

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet broj: S1 1 K 003807 14 Kžk

Datum donošenja: 09.03.2015. godine

Datum otpreme: 09.04.2015. godine

Pred apelacionim vijećem u sastavu: sudija Redžib Begić, kao predsjednik vijeća
sudija Mirza Jusufović, kao član vijeća
sudija Dr Miloš Babić, kao član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv optuženog
SAVE BABIĆA

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Predrag Tomić

Branilac optuženog Save Babića:

advokat Petko Pavlović

Sadržaj :

PRESUDA.....	4
OBRAZLOŽENJE.....	10
I. TOK POSTUPKA	10
II. IZVEDENI DOKAZI	11
III. ZAVRŠNE RIJEČI.....	12
A. ZAVRŠNA RIJEČ TUŽILAŠTVA.....	12
B. ZAVRŠNA RIJEČ BRANIOCA OPTUŽENOG SAVE BABIĆA, ADVOKATA PETKA PAVLOVIĆA.....	14
IV. PROCESNE ODLUKE	15
1. Odluka o mjerama zaštite za svjedoke	15
2. Odluka o isključenju javnosti.....	16
3. Protok roka od 30 dana između nastavaka pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja.....	16
V. PRIMJENA ZAKONA.....	17
VI. STANDARDI KOD OCJENE DOKAZA	19
VII. ČINJENIČNA UTVRĐENJA	20
A. OPĆA RAZMATRANJA.....	20
B. STATUS OPTUŽENOG SAVE BABIĆA.....	23
C. RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE PO TAČKAMA OPTUŽNICE ZA KOJE JE OPTUŽENI SAVO BABIĆ TEREĆEN PO PRINCIPU INDIVIDUALNE ODGOVORNOSTI	25
1. Tačka a) izreke presude	25
2. Tačka b. izreke presude	27
3. Tačka c. izreke presude.....	31
D. RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE ZA RADNJE ZA KOJE JE OPTUŽENI SAVO BABIĆ, TEREĆEN PO PRINCIPU KOMANDNE ODGOVORNOSTI	37
1. Elementi komandne odgovornosti.....	37
(b) DE IURE	38
(c) DE FACTO	39
(d) EFEKTIVNA KONTROLA	40
2. Inkriminacije obuhvaćene tačkama d) i e) optužnice	41

VIII. TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA	52
IX. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNOM ZAHTJEVU	52
X. ANEX.....	53
A. SVJEDOCI TUŽILAŠTVA	53
B. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE	54
C. SVJEDOCI ODBRANE	67
D. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE	68
E. UTVRĐENE ČINJENICE	70

Broj: S1 1 K 003807 14 Kžk
Sarajevo, 09.03.2015. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine u vijeću Apelacionog odjeljenja sastavljenom od sudije Redžiba Begića, kao predsjednika vijeća, te sudija Mirze Jusufovića i Dr Miloša Babića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika Nevene Aličehajić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Save Babića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa tačkama a), e), f) i k) istog zakona, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, postupajući po potvrđenoj optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T200KTRZ000074910 od 18.07.2012. godine, nakon održanog pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja, na kojem je javnost bila djelimično isključena, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Predraga Tomića, optuženog Save Babića i njegovog branioca, advokata Petka Pavlovića, dana 09.03.2015. godine, donio je, a dana 12.03.2015. godine, predsjednik vijeća javno objavio:

P R E S U D U

OPTUŽENI SAVO BABIĆ, sin Alekse, rođen 21.12.1944.godine u mjestu Krasanovići, opština Bratunac, jedinstveni matični broj ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., nastanjen u B..., oženjen, otac dvoje djece, po zanimanju ekonomista, penzionisan, ranije neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak, služio vojni rok u Sinju i Splitu od 19.09.1964.godine do 08.03.1966.godine

Na osnovu odredbe člana 284. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine,

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

Da je,

U periodu od početka maja do ili približno do 14.05.1992.godine, za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini, a u okviru široko rasprostranjenog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv nesrpskog stanovništva sa područja opštine Bratunac, znajući za takav napad i svjestan da svojim djelovanjem pomaže izvršenje napada, **SAVO BABIĆ** u svojstvu komandira Vojne policije u Bratuncu, kojeg je predsjednik SDS-a u Bratuncu Miroslav Deronjić imenovao za komandira, sa zadatkom da vrši obezbjeđenje objekta zatvaranja pri zgradi škole *Vuk Karadžić* u Bratuncu, u kojem je bilo smješteno više od 400 muškaraca civila nesrpske nacionalnosti koje su sistematski zarobili u selima na području opštine Bratunac pripadnici srpskih oružanih snaga uključujući i Teritorijalnu odbranu (TO) Bratunac te koji su potom dovedeni do Bratunca gdje su zatvoreni, te je odredio pripadnike svoje ljude da vrše obezbjeđenje logora u smjenama te je imao stvarnu kontrolu nad radnjama i ponašanjem pripadnika Vojne policije koji su obezbjeđivali logor te je vršio nadzor i imao potpunu kontrolu nad uslovima u logoru i životima i tijelima više od 400 civila zatvorenih u logoru čime je učestvovao u progonu zatvorenika na sljedeći način:

- a. Savo Babić je bio prisutan kada je više od 400 muškaraca civila nesrpske nacionalnosti razdvojeno od članova svojih porodica na stadionu u Bratuncu nakon čega su odvedeni u školu *Vuk Karadžić* dana 10.05.1992.godine, te je učestvovao u protupravnom lišavanju slobode istih ali i ostalih koji su dovedeni u logor na dan ili oko 09.05.1992.god. na način da je u svojstvu komandira zatvoreničkog logora u školi *Vuk Karadžić* u Bratuncu doprinosa njihovom zatvaranju znajući da su isti protupravno zatvoreni u fiskulturnoj sali u zgradi škole *Vuk Karadžić* u Bratuncu, pod prisilom i/ili pod prijetnjom, bez da su isti bili obavješteni o djelima koja ima se stavljaju na teret, i bez suđenja, presude ili izricanja krivične sankcije od strane nadležnog i legitimnog suda;
- b. Savo Babić je učestvovao u daljem lišavanju fizičke slobode 400 zatvorenika nesrpske nacionalnosti na način da je davao upute stražarima da se u kasnim večernjim satima 13. ili 14.05.1992.godine preostali zatvorenici iz škole *Vuk Karadžić* prevezu na Pale nakon čega je 400 zatvorenika dobilo naređenje da se ukrca na kamione, nakon čega su odvezeni na Pale gdje su i dalje držani sve do njihove "razmjene" u Visokom 16.05.1992.godine kojom prilikom je

obezbjedio nekoliko pripadnika Vojne policije da budu u pratnji zatvorenika.

- c. Savo Babić je učestvovao u progonu nesrpskih civila zatvorenih u zgradi škole *Vuk Karadžić* u periodu od ili približno od 09.05. do 14.05.1992.god. nad kojima su tokom perioda zatvaranja u logoru *Vuk Karadžić* vršeni različiti oblici fizičkog i psihičkog nasilja dok je Savo Babić imao ovlaštenje i obavezu da poboljša uslove u logoru ali je propustio da to učini, koji uslovi su bili brutalni i ponižavajući što je za posljedicu imalo stvaranje atmosfere terora u kojoj su zatvorenici držani u nehigijenskim uslovima i skučenom prostoru, te su isti bili nagurani u fiskulturnu salu veličine 15 x 9,60 m, bez osnovnih uslova i potreba za život kao što je hrana, pitka voda, lijekovi i lječnička pomoć, pristup sanitarnim prostorijama te su morali spavati na podu bez prostirki, i bili su svakodnevno podvrgnuti sistematskom ispitivanju, premlaćivanju, mučenjima, zlostavljanju i ponižavanju i psihičkom zlostavljanju, živeći u konstatnom strahu za svoje živote te su brojni zatvorenici ubijeni ili su umrli zbog svoje nacionalne, vjerske i/ili etničke pripadnosti i kao rezultat datih uslova, koji uslovi zatvaranja su bili nečovječni i ponižavajući.
- i. Zatvorenici koji su bili podvrgnuti datim uslovima obuhvataju pored ostalih i sljedeća lica: Šaban Avdić, Mustafa Delić, Šaban Džananović, Nijaz Hodžić, Kemal Hodžić, Fadil Karahasanović, Mirsad Karić, Vahid Salkić, S-1, S-2, S-3, S-4, S-5, S-6, S-7, S-8, S-9, S-10, S-11, S-12, S-13, S-14, S-15, S-16, S-17, S-18, S-19, S-20, S-21, S-22, S-23 i S-25.
  - ii. Skučeni prostor i uslovi u kojima nije bilo dovoljno zraka su dana ili u noći sa 10./11.05.1992.god. doveli do gušenja devet zarobljenika u toku noći zbog nedostatka prostora i zraka među kojima su između ostalih bili i: Nusret (Ismet) Avdić, Husnija (Huso) Hadžibulić, Dževad (Muhamed) Husić, Omer (Šećo) Muhić, Hazim (Hašim) Muratović, Hajrudin (Hamid) Osmanović i Osman (Meho) Salkić nakon što je vojni policajac Rajko Vasić ili neki drugi vojnik instistirao da nekoliko stotina zatvorenika ostanu iza linije iscrtane na podu. Ostaci ovih žrtvava su identifikovani iz masovne grobnice na području Blječeva, opština Bratunac.

- iii. Ređu (Musa) SULEJMANOVIĆA, Selmu (Redžo) IBIŠEVIĆA i Redžu (Husein) ARIFOVIĆA je izdvojio Milan Trišić, pripadnik TO Braunac, nakon što su isti dovedeni u salu, a potom ih odveo od ostalih zatvorenika. Na SULJEMANOVIĆA i ARIFOVIĆA su pucali, a zatim ubili nepoznati vojnici, dok je IBIŠEVIĆ zadnji put viđen kako ispred sale nepomično leži obliven krvlju te nikad više nije viđen živ; ostaci ovih žrtava su identifikovani iz masovne grobnice pronađene na području Blječeva, opština Bratunac.
- iv. Enesa (Edhem) AHMETOVIĆA, Izeta (Ibrahim) AHMIĆA, Ramiza (Salih) ALIĆA; Dževada (Šemso) BAJRAMOVIĆA, Mirsada (Šacir) BEGIĆA, Mensura (Muhamed) HUSIĆA, Osmana (Zahid) HALILOVIĆA; Ćamila (Nurija) KARIĆA, Ramu (Suljo) KARIĆA; Dževada (Lutvo) KARIĆA; Safeta (Nurija) KARIĆA; Mirsada (Šaban) MEMIŠEVIĆA; Hameda (Omer) MUSTAFIĆA; Jakuba (Mustafa) NUHANOVIĆA; Mehmedaliju (Osman) SALIHOVIĆA; Senahida (Suljeman) SULJIĆA i Hedima (Mujo) ZUKIĆA su iz sale izveli nepoznati vojnici i nikad više nisu viđeni živi. Ostaci ovih žrtava su idetifikovani iz masove grobnice pronađene na području Blječeva, opština Bratunac.
- v. Brojni zatvorenici kojima nije dopušten transport dana ili oko 14.05.1992.god., a koji su ostali u fiskulturnoj sali, nikada više nisu viđeni živi, među kojima su i Kiram (Kasim) AHMETOVIĆ, Senad (Salih) AVDIĆ, Senahid (Šemso) BAJRAMOVIĆ, Hajrudin (Lutvo) DŽAFIĆ, Ismet (Nazif) HUSIĆ, Hasan (Ahmo) IBRAHIMOVIĆ, Ramo (Meho) KADRIĆ, Ishak (Omer) KARAMUJIĆ, Ibrahim (Bajro) MEŠIĆ, Abdurahman (Meho) RAMIĆ, Ćamil (Osman) RAMIĆ, Fejzulah (Musa) RAŠKAJ i Elvir (Alija) ZUKIĆ. Ostaci ovih žrtava su kasnije pronađeni i identifikovani, te su njihovi ostaci, osim Senahida BAJRAMOVIĆA, pronađeni u masovnij grobnici na području Blječeva, opština Bratunac;
- e. Stražari pod stvarnom kontrolom SAVE BABIĆA su trećim licima dozvolili nesmetani ulazak koji su potom tukli i po svom nahođenju zatvorenicima

nanosili teške fizičke povrede i psihičke patnje, za koja djela je osumnjičeni znao jer takvo ophođenje sa zatvorenim civilima je bila predvidiva posljedica zatvaranja u logoru te su mu se njegovi ljudi žalili na treća lica koja su ulazila i zlostavljala zatvorenike. Osumnjičeni je propustio da poduzme odgovarajuće mjere ili da kazni svoje ljude koji su omogućili nepoznatima vojnicima da uđu, tuku zatvorenike i nanose im teške fizičke povrede i tešku psihičko patnju. Zatvorenici koji su fizički zlostavljani su između ostalih i: Fadil Karahasanović, kojeg su pretukli vojnici imenom "Bane", "Makendonac" i još jedan nepoznati vojnik iz Milića usljed čega je istom lubanja slomljena na dva mjesta; S-6 je zalutali metak ranio u područje sljepoočnice kada je nepoznati vojnik iz puške pucao po sali; Milan Trišić je pretukao S-13 i slomio mu ruku; u S-16 je vojnik pod imenom "Bane" dvaput pucao u nogu; S-14 je pretučen i nožem su mu nanesene povrede u predjelu čela usljed čega su nastali trajni ožiljci; S-19 su vojnici pod imenom „Bane“ i „Makedonac“ tukli u predjelu leđa i glave s pijukom i držačima za lopate; S-25 su nepoznati vojnici pretukli s držačima za sjekiru; nepoznati vojnik je pištoljem udario svjedoka S-20 u predjelu čela.

Stoga, tokom široko rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv nesrpskog civilnog stanovništva na širem području opštine Bratunac, SAVO BABIĆ, svjestan postojanja takvog napada i svjestan da svojim radnjama i propustima čini sastavni dio istog, u svojstvu komandira Vojne policije u Bratuncu svojim radnjama i propustima je naredio, počinio i znao, ali je propustio da spriječi i kazni, iako je imao mogućnost da to učini: zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, progon nesrpskog civilnog stanovništva na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi na način da su vršena ubistva, mučenja, prisilni nestanak osoba, druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja. SAVO BABIĆ je u navedenom svojstvu bio odgovoran također i u svojstvu nadređenog zbog propusta svojih podređenih ljudi nad kojima je imao stvarnu kontrolu da onemoguće treća lica da zlostavljaju i ubijaju zatvorenike, te je propustio da poduzme neophodne i razumne mjere da spriječi ili kazni počinitelje krivičnog djela, odnosno da počinitelj tog djela bude kažnjen.

Čime da bi:

Optuženi Savo Babić počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172., stav 1., tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (progon) u vezi s tačkama a), e), f) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine i u vezi s odredbama člana 180. stav 1. i 2. istog zakona.

Na osnovu članam 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi se oslobađa plaćanja troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH, svi oštećeni se upućuju da imovinskopravne zahtjeve mogu ostvarivati u parničnom postupku.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. TOK POSTUPKA

1. Potvrđenom optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T200KTRZ000074910 od 18.07.2012. godine, optuženom Savi Babiću stavljeno je na teret da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine(u daljem tekstu: KZ BiH), u vezi sa tačkama a), e), f) i k) istog zakona, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i 2. KZ BiH.

2. Presudom Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 1 K 003807 12 Krl od 18.12.2013. godine, optuženi Savo Babić, oslobođen je optužbe da je radnjama opisanim u izreci te presude počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, u vezi sa tačkama a), e), f) i k) istog zakona, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i 2. KZ BiH. Na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZKP BiH) optuženi je oslobođen plaćanja troškova krivičnog postupka, te je odlučeno da isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda. Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH, odlučeno je da se svi oštećeni, sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom,

upućuju na parnicu.

3. Rješenjem vijeća Apelacionog odjeljenja broj S1 1 K 003807 14 Krž3 od 08.07.2014. godine, uvažena je žalba Tužilaštva Bosne i Hercegovine, te je usljed utvrđenih bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, prvostepena presuda broj S1 1 K 003807 12 Krl od 18.12.2013. godine ukinuta i određeno održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine.

II. IZVEDENI DOKAZI

4. Na pretresu pred apelacionim vijećem, prihvaćeni su svi dokazi Tužilaštva i odbrane optuženog izvedeni pred prvostepenim vijećem, i to kako subjektivni tako i materijalni, te su prihvaćene utvrđene činjenice iz presude MKSJ Tužilac protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine, koje je prvostepeno vijeće prihvatilo rješenjem od 14.09.2013. godine. Pred apelacionim vijećem u sudnici reproducirani su iskazi 9 svjedoka neposredno saslušanih u prvostepenom postupku¹.

5. Vijeće je istovremeno odbilo prijedlog stranaka za reprodukciju iskaza određenog broja svjedoka koji su saslušani pred prvostepenim vijećem, polazeći od pravne suštine pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja, a koji ne predstavlja ponavljanje glavnog pretresa nego na izvjestan način i kontinuitet žalbenog postupka, zbog čega se, kako je to i usmeno saopšteno strankama i braniocu na nastavku pretresa održanom 19.02.2015. godine, odluke u vezi sa prijedlozima stranaka za izvođenje dokaza imaju posmatrati u svjetlu ovakvog razumjevanja pretresa pred apelacionim vijećem.

6. Tako je ovo vijeće odlučujući na osnovu odredaba člana 239. stav 3. i 4. ZKP BiH, odbilo prijedlog Tužilaštva da se na pretresu pred apelacionim vijećem ponovo pozovu i saslušaju svjedoci već saslušavani pred prvostepenim vijećem, i to: Marko Deurić, Milenko Prodanović, Mirna Nedeljković, svjedok S-24 i svjedok S-15², kao i prijedlog, da se pozovu i neposredno saslušaju svjedoci: S-25, S-23, S-14, S-20, S-11 i S-19, koji nisu saslušani na pretresu pred prvostepenim vijećem, nalazeći ponovno saslušanje svjedoka već direktno i unakrsno ispitanih pred prvostepenim vijećem nepotrebni, a za kakvo saslušanje nije ni tužilac ponudio valjane argumente, dok je u odnosu na "nove" svjedoke

---

¹ U Aneksu presude nabrojani su svi izvedeni dokazi, uključujući i reprodukovane iskaze svjedoka

² Podnesak Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 000749 10 od 10.10.2014. godine

čije saslušanje je tužilac predložio, zaključilo da isti nemaju karakter novog dokaza, *novuma*, pa da bi bile ispunjene zakonske pretpostavke za njihovo predlaganje u postupku pred vijećem apelacionog odjeljenja. Takođe je kod donošenja ovakve odluke apelaciono vijeće imalo u vidu i da tužilac u žalbi nije ukazivao da je odbijanjem prijedloga za saslušanje svjedoka čije saslušanje predlaže u ovom postupku (S-25, S- 23, S-14, S-20, S-11 i S-19), prvostepeno vijeće počinilo bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, odnosno da je zbog toga činjenično stanje ostalo pogrešno ili nepotpuno utvrđeno.

7. Iz istih razloga odbijeni su prijedlozi branioca optuženog, kako oni za reprodukciju iskaza svjedoka koji su već saslušani pred prvostepenim vijećem, tako i prijedlozi za izvođenje novih dokaza, sadržani u podnesku branioca od 12.11.2013. godine.

III. ZAVRŠNE RIJEČI

A. ZAVRŠNA RIJEČ TUŽILAŠTVA

8. Tužilac Tužilaštva BiH je u završnoj riječi prvenstveno istakao potrebu analize i ocjene zapisnika o saslušanju iz istrage svjedoka Marka Deurića, Mirne Nedeljković, Milana Neškovića, Dušana Mičića, Branislava Miloševića, Zorana Milosavljevića, svjedoka S-15 i S-24, koji su, osim svjedoka S-15, bili pripadnici vojne policije Bratunac čiji je komandir bio Savo Babić, a to obzirom na prisutne nedosljednosti i protivrječnosti tih zapisnika u odnosu na iskaze koje su navedeni svjedoci dali na glavnom pretresu, a koje razlike nisu cijenjene od strane prvostepenog vijeća u obrazloženju prvostepene presude, zbog čega je apelaciono vijeće istu ukinulo i održalo pretres. Takođe, tužilac je istakao neophodnost ocjene dokaza koje je Tužilaštvo uložilo na okolnosti osporavanja kredibiliteta svjedoka Rodoljuba Đukanovića.

9. Tužilac je dalje istakao da ostaje u cijelosti kod završne riječi iznesene pred prvostepenim vijećem, te da se neće detaljno baviti bitnim obilježjima krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, a koja su, po ocjeni Tužilaštva, izvedenim dokazima dokazana na nesumnjiv način. Ipak, istakao je da postojanje širokog i sistematičnog napada na području opštine Bratunac, proizilazi iz iskaza velikog broja svjedoka, materijalnih dokaza i prihvaćenih utvrđenih činjenica, a prvostepeno vijeće je izvelo pogrešan zaključak o tome da radnje optuženog Save Babića nisu bile dio širokog i sistematičnog napada koji je postojao u Bratuncu u periodu maja 1992. godine, ne dajući za takav zaključak valjane razloge. Na okolnosti napada na civilno muslimansko stanovništvo opštine Bratunac

svjedočili su, kako je Tužilaštvo istaklo, svjedoci S-1, S-2, S-4, S-5, S-6, S-9, S-12, S-18, Mirsad Karić, Kemal Hodžić i Jovan Nikolić. Po ocjeni Tužilaštva, optuženi Savo Babić, kao prvi komandir vojne policije u Bratuncu, i to od formiranja jedinice u drugoj polovini aprila 1992. godine do njegove ostavke sredinom maja 1992. godine, morao je imati znanje o napadima na selo Glogovo, Suhu i Mihaljeviće, hapšenje muslimanskog stanovništva, ubijanje istih, zarobljavanje i dovođenje na stadion, a potom odvajanje muškaraca od žena i djece i njihovo zatvaranje u školu Vuk Karadžić u Bratuncu, gdje su bili smješteni u neljudskim uslovima, mučeni i ubijani, kao i znanje da navedena nedjela predstavljaju dio jednog šireg konteksta i plana.

10. Tužilac se posebno osvrnuo na iskaz svjedoka S-15, koji je u istrazi rekao da je na stadionu vidio optuženog Savu Babića, a na glavnom pretresu je potvrdio prisustvo optuženog sa ocem Gorana Zekića u sali OŠ "Vuk Karadžić". Prisustvo optuženog u sali škole sa ocem Gorana Zekića, kada je isti prijetio zatvorenicima i tražio da priznaju ko mu je ubio sina potvrđuju i svjedoci S-27, Mustafa Delić, Mirsad Karić. Nadalje, svi navedeni svjedoci, potvrđuju, kako to tužilac ističe u završnoj riječi, da je optuženi u sali škole bio prisutan i prije odlaska zarobljenih muškaraca u razmjenu, pa kada se njihovi iskazi dovedu u vezu sa iskazom Marka Deurića, vojnog policajca koji je bio jedan od vojnih policajaca u pratnji zarobljenih muškaraca koji su povedeni na razmjenu može se zaključiti da je optuženi na izvjestan način organizovao i nadgledao prevoz zarobljenih muškaraca. Osim toga, kako to tužilac ističe u završnoj riječi, u njegovom pisustvu izvršeno je odvajanje određenog broja zarobljenih muškaraca, koji su zadržani u sali da bi bili ubijeni.

11. Optuženi je kao komandir vojne policije koja je u to vrijeme brojala oko 25 do 30 pripadnika, prema navodima tužioca, vršio obezbjeđenje objekta O.Š. "Vuk Karadžić" u Bratuncu, u kojem je bilo zatočeno više od 400 muškaraca civila nesrpske nacionalnosti koji su sistemski zarobljeni po selima na području opštine Bratunac od strane pripadnika srpskih oružanih snaga uključujući i Teritorijalnu odbranu Bratunac. Tužilac dalje ističe da iz iskaza svjedoka S-24, Mirne Nedeljković i Marka Deurića prozilazi da je optuženi kao komandir vojne policije odredio pripadnike, odnosno svoje ljude, da vrše obezbjeđenje osnovne škole, i to u smjenama. Optuženi je po stavu tužioca imao obavezu da poboljša uslove u osnovnoj školi, ali je to propustio učiniti. Tužilac takođe ističe da je nesporno utvrđeno da je u fiskulturnoj sali ubijeno između 60 i 120 muškarac, kao i da optuženi nije smio dopustiti da zarobljenici budu vraćeni sa kamiona a potom pobijeni, pa je na taj način pristao da učestvuje u njihovoj likvidaciji, tačnije njegovo postupanje je bilo

preduslov da se likvidacija može provesti.

12. Na okolnosti uslova u fiskulturnoj sali, odnosno neljudskim uslovima i fizičkom zlostavljanju, kako to tvrdi tužilac u završnoj riječi, svjedočili su S-15, S-1, S-2, S-4, S-5, S-6, S-12, S-18, kao i svjedok S-27, koji je zadnju veče optuženog vidio u holu. Iz iskaza svjedoka S-24 jasno proizilazi da je optuženi rasporedio pripadnike vojne policije da čuvaju ulaz u školu, da su ti stražari pravili spiskove po kojima su zatvorenici tučeni i da su ulazili u samu salu, a što između ostalog, kako to tužilac ističe, potvrđuju i svjedoci S-2, S-4 i S-5. Nadalje se tužilac osvrnuo na pismenu naredbu koju je optuženi, prema iskazu svjedoka S-24, stavio na vrata sale, a kojom se zabranjuje ulazak svim pripadnicima paravojnih formacija. Ta naredba je, po ocjeni tužioca, bila nedovoljan pokušaj skidanja odgovornosti sa sebe za ubistva koja su se u sali desila. Tužilac se detaljno osvrnuo i na iskaz svjedoka S-24, zaključujući da ukoliko se ovaj iskaz dovede u vezu sa iskazom Marka Deurića, jedini zaključak jeste da je optuženi naređenje za obezbjeđenje sale mogao dobiti samo od Kriznog štaba, dok njegovu čestu prisutnost sastancima Kriznog štaba, potvrđuje svjedokinja Mirna Nedeljković.

13. Tužilac se detaljno osvrnuo i na iskaze svjedoka Mirne Nedeljković, Milana Neškovića, Dušana Mičića, Zorana Milosavljevića, Daneta Lončarevića, Branislava Miloševića, ističući da je riječ o iskazima svjedoka, vojnih policajaca, koji su na glavnom pretresu odstupili od iskaza iz istrage, kako to tužilac ističe, upravo u namjeri da prikažu drugačiju prirodu svog učešća u inkriminiranim događajima, ali i da izmjenom iskaza pogoduju optuženom i učine njegov položaj blažim. Stoga je tužilac i ukazao na neophodnost uvažavanja iskaza ovih svjedoka koje su dali u fazi istrage.

14. Konačno, tužilac nalazi dokazanim da je optuženi Savo Babić imao funkciju komadira vojne policije u inkriminisanom periodu, da je obavljao poslove obezbjeđenja i upravljanja logorom, da je bio upoznat sa dešavanjima unutar istog, te da je kao nadređena ličnost imao komandnu odgovornost i isti nije preduzeo radnje koje mogao i bio dužan preduzeti kako bi zaštitio zarobljena lica. Stoga je zaključno i predložio da se optuženi oglasi krivim i kazni po zakonu.

B. ZAVRŠNA RIJEČ BRANIoca OPTUŽENOG SAVE BABIĆA, ADVOKATA PETKA PAVLOVIĆA

15. Branilac optuženog Save Babića, advokat Petko Pavlović je u završnoj riječi

iznesenoj pred apelacionim vijećem, istakao da u cijelosti ostaje kod završne riječi iznesene u prvostepenom postupku.

16. Dodatno je istakao da nema protivrječnosti u iskazima svjedoka koje bi mogle imati uticaja na utvrđeno činjenično stanje, kako u pogledu elemenata krivičnog djela, tako i u pogledu uloge i odgovornosti Save Babića za događaje iz predmetne optužnice.

17. Nadalje, branilac je istakao da su brojni svjedoci ne samo odbrane, nego i Tužilaštva, govorili o ulozi i aktivnostima paravojnih formacija koje su došle u Bratunac, nastojanjima optuženog Save Babića da se suprotstavi istima i koji su govorili o optuženom Babiću i njegovoj porodici koji su i sami bili žrtvom tih istih paravojnih formacija.

18. Branilac se kratko osvrnuo na iskaze nekoliko svjedoka Tužilaštva, te je posebno, u pogledu iskaza svjedoka S-24 i Mirne Nedlejković, istakao da oni nisu niti jedan dan provele u jedinici vojne policije koja je bila u formiranju, nego na obuci u Medicinskom centru.

19. Također, vezano za kredibilitet svjedoka Rodoljuba Đukanovića, branilac je istakao da Tužilaštvo njegov kredibilitet dovodi u pitanje na temelju Odluke Visokog predstavnika iz 2004. godine, a što je po ocjeni branioca irelevantno za događaje iz aprila i maja 1992. godine.

20. Branilac je na kraju istakao da na temelju savjesne ocjene provedenih dokaza, može proizaći samo jedan zaključak i odluka, i to da se optuženi, temeljem načela *in dubio pro reo*, u cijelosti ima osloboditi od optužbe.

21. Optuženi se u cijelosti saglasio sa izlaganjem svoga branioca.

IV. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o mjerama zaštite za svjedoke

22. Apelaciono vijeće je prihvatilo i održalo na snazi sve mjere zaštite koje su svjedocima u ovom predmetu bile određene u fazi istrage i u toku prvostepenog postupka.

23. Prilikom reproduciranja iskaza svjedoka S-15 i S-24 vijeće je vodilo računa da se primjenjuju i mjere koje su im određene u ranijim fazama postupka i pod kojima su svjedočili na glavnom pretresu u toku prvostepenog postupka, dok se u pogledu

ostalih svjedoka sa mjerama zaštite čiji iskazi nisu reproducirani na pretresu pred apelacionim vijećem, vodilo računa o zaštiti njihovog identiteta, a sve u skladu s mjerama zaštite koje su im određene.

2. Odluka o isključenju javnosti

24. Apelaciono vijeće je djelimično isključilo javnost sa dijela pretresa pred ovim vijećem održanog dana 09.12.2014. godine, za vrijeme reproduciranja iskaza svjedoka Branislava Miloševića, imajući u vidu da je i tokom pretresa pred prvostepenim vijećem za vrijeme saslušanja navedenog svjedoka u tom dijelu javnost bila isključena, obzirom da na drugi način nije bilo moguće osigurati da se ne objelodane imena nekih svjedoka kojima su određene mjere zaštite. Javnost je uključena odmah nakon što je postupajući tužilac završio sa grupom pitanja u odgovoru na koja je svjedok mogao ili morao iznijeti neku povjerljivu informaciju.

3. Protok roka od 30 dana između nastavaka pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja

25. Odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH je propisano: „*Glavni pretres kcji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjenio sastav vjeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju.*”

26. Odredba člana 317. stav 1. ZKP BiH propisuje da se odredbe koje se odnose na glavni pretres u prvostepenom postupku, shodno primjenjuju i na pretres pred vijećem apelacionog odjeljenja, a što se odnosi i na citiranu zakonsku odredbu.

27. U postupku koji je vođen pred apelacionim vijećem u ovom predmetu, između ročišta za nastavak pretresa održanih 15.01.2015. godine i 19.02.2015. godine, protekao je vremenski period duži od 30 dana, jer iz objektivnih razloga nije bilo moguće održati

ročište za nastavak pretresa 22.01.2015. godine, kako je to prvobitno bilo planirano. Međutim, uz saglasnost stranaka i branioca pretres pred vijećem Apelacionog odjeljenja nastavljen je bez ponovnog izvođenja dokaza koji su do tada već bili izvedeni na pretresu pred ovim vijećem.

V. PRIMJENA ZAKONA

28. Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti, koje je potvrđenom optužnicom Tužilaštva BiH optuženom Savi Babiću stavljeno na teret, propisano je u članu 172. KZ BiH, dok isto krivično djelo nije bilo propisano Krivičnim zakonom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu preuzeti KZ SFRJ) a koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

29. Načelom zakonitosti koje je normirano u članu 3. KZ BiH, propisano je da se krivična djela i krivične sankcije propisuju samo zakonom, tako da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Članom 4. istog zakona propisano je da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme njegovog učinjenja, a ako se nakon učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta zakon izmijeni, primjenit će se zakon blaži za učinioca.

30. Član 7. EKLJP Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: EKLJP) takođe propisuje princip zakonitosti, a ta Konvencija temeljem odredbe člana 2. stav 2. Ustava BiH ima primat u primjeni nad svim ostalim zakonima. U članu 7. stav 2. EKLJP propisano je da *„ovaj član ne sprječava suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao krivično djelo u skladu sa općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda“*. Navedeni princip je na gotovo istovjetan način sadržan i u članu 15. stav 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu MPGPP). Oba ova međunarodna pravna akta ratifikovala je naša država, i to kao pravna sljednica bivše SFRJ, pa time ti propisi imaju obavezujući karakter.

31. Navedeni član 7. stav 2. EKLJP preuzet je i i kroz odredbu člana 4.a) KZ BiH, prema

kojoj i pored prohibicija sadržanih u članovima 3. i 4. KZ BiH, te odredbe ne spriječavaju suđenje i kažnjavanje nekog lica za činjenje ili nečinjenje koje se u vrijeme počinjenja smatralo krivičnim djelom u skladu sa opštim principima međunarodnog prava.

32. Kao nasljednica SFRJ, Bosna i Hercegovina je u inkriminsanom periodu bila potpisnica svih relevantnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom pravu. S tog aspekta posmatrano, ali i polazeći od odredaba domaćeg zakonodavstva, tačnije odredaba članova 3., 4. i 4a) ZKP BiH, kao i principa međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava, kao i principa međunarodnog prava, nema sumnje da su zločini protiv čovječnosti, predstavljali krivično djelo i u inkriminisanom periodu, iako odredbama važećeg zakona nisu bili propisani kao posebno krivičnog djelo.

33. Ovakvom stavu u prilog ide i stav ESLJP zauzet u presudi donesenoj po aplikaciji aplikanta Bobana Šimišća, gdje se konstatuje:

“Sud opaža da je sadašnji aplikant bio osuđen 2007. godine za progon kao zločini protiv čovječnosti s obzirom na djela koja su desila 1992. godine. Kako pobijana djela nisu sadržavala zločine protiv čovječnosti prema domaćem pravu sve do stupanja na snagu Kaznenog zakona, evidentno je iz dokumenata citiranih u gore navedenim stavcima od 8-13 da su pobijana djela, u vremenu kada su bila počinjena, sadržavala zločine protiv čovječnosti prema međunarodnom pravu. U tom smislu, primjećuje se da su svi sastavni elementi zločina protiv čovječnosti ispunjeni u ovom slučaju: pobijana djela su izvršena u kontekstu šireg i sistematičnog napada s ciljem na civilno stanovništvo i aplikant je bio svjestan ovih napada (suprotno slučaju Korbely, gore navedeni stavci, §§ 83-85).

1. Aplikant je tvrdio da nije mogao predvidjeti da su njegova djela mogla sadržavati zločine protiv čovječnosti prema međunarodnom pravu. Primijećeno je, također, da je aplikant počinio ova djela kao policijski službenik. Sud drži da se osobe koje obnašaju profesionalnu dužnost moraju procesuirati s najvećim stupnjem opreza slijedeći njihovo zanimanje, te se može očekivati da dobiju posebnu pažnju u procjeni rizika koju je ta aktivnost povlačila za sobom (vidjeti Kononov, gore navedeno, § 235) Nadalje, imajući u vidu strahovitu, nezakonitu prirodu njegovih djela, koja uključuju ubistva i mučenja Bošnjaka unutar konteksta šireg i sistematičnog napada Bošnjačkog civilnog stanovništva Opštine Višegrad, čak bi i površna reakcija od strane aplikanta navela da su djela

riskantna sadržavajući zločine protiv čovječnosti za koje bi se on mogao držati odgovornim. “

34. Iz datih razloga, po ocjeni ovog vijeća, nije sporna pravna kvalifikacija krivičnog djela iz optužnice.

VI. STANDARDI KOD OCJENE DOKAZA

35. Prilikom donošenja presude vijeće je bilo u obavezi postupiti u skladu sa odredbom člana 281. stav 2. ZKP BiH, te u skladu sa tom odredbom izvršiti savjesnu ocjenu svih izvedenih dokaza, i to kako pojedinačno tako i dovođenjem istih u međusobnu vezu. Pri tome, obaveza je vijeća bila da se rukovodi i temeljnim principima koje propisuje kako ZKP BiH, tako i EKLJP koja, na osnovu člana II.2 Ustava BiH, ima primat u primjeni nad svim domaćim zakonima. S tim u vezi vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 10. ZKP BiH koja propisuje da *Sud ne može zasnovati svjju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima kcje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima kcji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.*

36. Jedan od temeljnih principa krivičnog postupka, princip zakonitosti, kojim se ovo vijeće vodilo u postupku donošenja presude, ima za cilj da osigura da niko nevin ne bude osuđen, kao i da se učiniocu krivičnog djela izrekne kazna ili druga krivičnopravna sankcija u granicama koje su propisane odredbama krivičnog zakona.

37. Nadalje, vijeće je imalo u vidu pretpostavku nevinosti propisanu odredbom člana 3. ZKP BiH, koja propisuje da se svako smatra nevinim dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja, te princip *in dubio pro reo* proklamovan u odredbi stava 2. istog člana kojim je propisano da *sumnju u pogledu postojanja činjenica kcje čine obiježja krivičnog cjela i o kcjima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način kcji je povoljniji za optuženog.*

38. U postupku ocjene dokaza, vijeće se dalje rukovodilo principom slobodne ocjene dokaza predviđenog u odredbi člana 15. ZKP BiH, kojom je je propisano da ocjena postojanja ili nepostojanja odlučnih činjenica, nije vezana niti ograničena posebnim formalnim dokaznim pravilima, s tim što sud može, a kako to propisuje odredba člana 281. stav 1. ZKP BiH presudu zasnovati samo na dokazima izvedenim na glavnom pretresu. Pri tome, sud je u obavezi, sve izvedene dokaze cijiniti na način kako to propisuje

odredba člana 281. stav 2. ZKP BiH, dakle izvršiti savjesnu ocjenu dokaza, kako zasebno, tako i dovođenjem istih u međusobnu vezu.

39. U skladu sa navedenim principima vijeće je razmotrilo i cijenilo sve izvedene dokaze, ali u presudi će se osvrnuti samo na one koji su relevantni za izvođenje zaključka o odlučnim činjenicama, te će obrazložiti i iznositi zaključke o činjenicama koje su od značaja za ovu presudu.

VII. ČINJENIČNA UTVRĐENJA

A. OPĆA RAZMATRANJA

40. Potvrđenom optužnicom Tužilaštva, optuženom Savi Babiću, na teret je stavljeno da je jedan broj radnji za koje se tereti, i to radnje opisane u tačkama a., b. i c. optužnice, počinio po principu individualne odgovornosti, dok se za ostale radnje- opisane u tačkama d. i e. optužnice, optuženi tereti po principu komandne odgovornosti.

41. Nakon savjesne ocjene svih izvedenih dokaza, zasebno i u međusobnoj vezi, i to kako onih koji su reproducirani na pretresu pred apelacionim vijećem, tako i svih ostalih iz prvostepenog postupka prihvaćenih dokaza, apelaciono vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Savo Babić počinio inkriminacije koje su mu stavljene na teret potvrđenom optužnicom Tužilaštva od 18.07.2012. godine.

42. Kod donošenja ovakvog zaključka vijeće je prvenstveno imalo u vidu obavezu Tužilaštva da u ovom predmetu pored dokazivanja bitnih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti i činjenice da su se događaji opisani u optužnici desili, dokaže i to da je optuženi učestvovao u tim događajima, konkretnije da je imao kontrolu nad uslovima u školi i životima zatvorenika, kontrolu nad stražarima koji su čuvali školu, kao i da je sam učestvovao u radnjama protivpravnog zatvaranja, a što po ocjeni ovog vijeća nije uspjelo dokazati na nesumnjiv način.

43. Kada je riječ o opštim elementima krivičnog djela **Zločini protiv čovječnosti**, kako to proizilazi iz odredbe člana 172. KZ BiH, nužno je dokazati sljedeće:

- a) postojanje napada koji je široko rasprostranjen i sistematičan
- b) napad mora biti usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva
- c) djela počinioca moraju biti dio tog napada
- d) svijest da su radnje optuženog predstavljale dio napada i da je on bio svjestan da njegove radnje predstavljaju dio napada.

44. **Mens rea** optuženog koja se utvrđuje kod zločina protiv čovječnosti:

Namjera :

izvršilac mora imati namjeru da počini djelo u osnovi zločina³

nije nužno da optuženi dijeli istu svrhu ili cilj koji su motivisali napad⁴

nevažno je da li je optuženi imao namjeru da njegova djela budu usmjerena protiv civilnog stanovništva ili tek protiv žrtve⁵

Znanje :

Počinitelj mora svjesno sudjelovati u rasprostranjenom ili sistematskom napadu, mora biti svjestan *nexusa* između svog djela i tog konteksta⁶.

45. Vijeće je na temelju međusobno saglasnih iskaza saslušanih svjedoka, kao i prihvaćenih utvrđenih činjenica iz presude MKSJ-a *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, te izvedenih materijalnih dokaza, našlo na nesumnjiv način dokazanim da je na području općine Bratunac u inkriminisanom periodu, postojao širok i sistematičan napad usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva te općine, kao i da je u okviru tog napada ili u vezi sa istim, vršeno nezakonito zatvaranje civila Bošnjaka, muškaraca, nakon što su isti prethodno razdvojeni od članova svojih porodica na stadionu u Bratuncu, u prostorijama OŠ "Vuk Karadžić" ili su pak tu direktno dovedeni. Svjedoci Vahid Salkić⁷, S27⁸, Karić

³ Vasiljević, pretresno vijeće, 29. novembar 2002. godine, paragraf 37;

⁴ Kunarac, Kovači Vuković, žalbeno vijeće. 12. Jun 2002. godine paragraf 103

⁵ Kunarac, Kovač, Vuković, ibid paragraf 103

⁶ Ibid paragraf 102, Tadić, žalbeno vijeće, 15. jul 1999

⁷ Svjedok Salkić Vahid svjedočio je na nastavku glavnog pretresa dana 11.02.2013.godine;

⁸ Svjedok S-27 svjedočio na nastavku glavnog pretresa dana 18.02.2013.godine;

Mirsad⁹, Hodžić Kemal¹⁰, S2¹¹, S5¹², S18¹³, S12¹⁴, S13¹⁵, S9¹⁶, S4¹⁷, S7¹⁸, S15¹⁹ i S10²⁰ su saglasno svjedočili da je napad počeo 10. maja 1992. godine, i to prvo na sela općine Bratunac-Suhu, Hranču i Glogovu. Dakle napad je obuhvatao šire područje općine Bratunac, što ukazuje na širinu istog. Da je napad bio sistematičan, proizilazi iz jednog jedinstvenog obrasca po kojem se isti, a što se može zaključiti na temelju izvedenih dokaza, odvijao. Naime, svjedoci saglasno svjedoče da su 10. maja 1992. godine, pozvani da predaju oružje i potpišu izjavu o lojalnosti srpskoj vlasti, dok su kako to proizilazi iz njihovih iskaza već prethodno na području općine Bratunac, bile postavljene barikade, da je već u aprilu u grad došao novosadski korpus JNA, došlo do podjele MUP-a na srpski i muslimanski, radnici muslimanske nacionalnosti ostali bez posla, a što je sve kulminiralo odvođenjem bošnjačkog stanovništva dana 10.05.1992. godine na stadion u Bratuncu, odvajanje vojno sposobnih muškaraca od žena i djece, te njihovo zatvaranje u OŠ "Vuk Karadžić", uz istovremeno odvođenje žena i djece na teritoriju pod kontrolom A R BiH. Upravo takav obrazac po kojem se napad odvijao u svim selima općine Bratunac, ukazuje na sistematičnost provedenog napada.

46. Nadalje, iz provedenih dokaza proizilazi da je napad bio usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva. Naime, svi svjedoci saglasno potvrđuju da je na stadionu u Bratuncu okupljeno civilno stanovništvo, koje je prethodno vojska izvela iz kuća, te da su vojnosposobni muškarci razdvojeni od žena i djece, kao i da su svi muškarci, kasnije zatvoreni u OŠ "Vuk Karadžić", bili civili. Navedenu odlučnu činjenicu potvrdili su kako svejedoci oštećeni, tako i pripadnici vojne policije koji su saslušani u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu, a status lica nije osporavala ni odbrana optuženog.

47. Nadalje, kada je riječ o samim događajima koji su opisani u optužnici, nije sporno da su se događaji desili, da su muškarci bili protivpravno zatvoreni u prostorijama OŠ "Vuk Karadžić", da su za vrijeme tog boravka u školi fizički i psihički, na različite načine,

---

⁹ Svjedok Karić Mirsad svjedočio na nastavku glavnog pretresa dana 20.05.2013.godine;

¹⁰ Svjedok Hodžić Kemal svjedočio na nastavku glavnog pretresa dana 27.05.2013.godine;

¹¹ Zaštićeni svjedok S-2 svjedočio dana 03.06.2013.godine;

¹² Zaštićeni svjedok S-5 svjedočio dana 01.07.2013.godine;

¹³ Zaštićeni svjedok S-18 svjedočio dana 30.09.2013.godine;

¹⁴ Zaštićeni svjedok S-12 svjedočio je dana 21.10.2013.godine;

¹⁵ Zaštićeni svjedok S-13 svjedočio je dana 21.10.2013.godine

¹⁶ Zaštićeni svjedok S-9 svjedočio je dana 22.10.2013.godine

¹⁷ Zaštićeni svjedok S-4 svjedočio je dana 22.10.2013.godine

¹⁸ Zaštićeni svjedok S-7 svjedočio je dana 22.10.2013.godine

¹⁹ Zaštićeni svjedok S-15 svjedočio je dana 29.10.2013.godine

²⁰ Zaštićeni svjedok S-10 svjedočio je dana 29.10.2013.godine

zlostavljani, da je određen broj muškaraca koji su tu bili protivpravno zatvoreni, lišen života. Međutim, iako nije sporno da su se desili događaji opisani u optužnici, ovo vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Savo Babić preduzeo radnje koje su mu optužnicom stavljene na teret, a da bi se uopće moglo raspravljati da li su te radnje bile dijelom širokog i sistematičnog napada, kao i da bi bilo potrebe za utvrđivanjem da li je optuženi tog napada bio svjestan.

B. STATUS OPTUŽENOG SAVE BABIĆA

48. Optužnicom Tužilaštva optuženom Savi Babiću stavljeno je na teret da je radnje, činjenično opisane u optužnici, a za koje se tereti i po principu individualne i komandne odgovornosti, počinio u svojstvu komandira Vojne policije Bratunac. Tu dužnost, kako to proizilazi iz optužnice Tužilaštva, optuženi je obnašao za period od 20.04.1992. godine do druge polovine maja 1992. godine, kada je tu dužnost napustio. Tu činjenicu, tačnije takvo svojstvo optuženog za navedeni period, potvrdili su u svojim iskazima svjedoci Marko Deurić, Mirna Nedeljković, Srbislav Davidović, Dane Lončarević, Miloš Mltrović, svjedok S-24, a što proizilazi i iz Izvještaja o radu vojne policije od početka rata do 04.03.1993. godine²¹, a što nije osporio ni sam optuženi.

49. Iz navedenog Izvještaja (dokaz T-142) tako proizilazi da se *“počelo [se] 20.04.1992.godine sa formiranjem Vojne policije u cijelu obvezu određivanja objekata i zaštite imovine i građana. Postavljen je Savo Babić za komandira Vojne policije, a Marko Deurić za zamjenika komandira”,* u drugom dijelu izvještaja pominje se da je *“ u drugoj polovini maja Savo Babić prekinuo rad u Vojnoj policiji”*.

50. Međutim osim što je dokazan status optuženog kao komandira vojne policije, ovo vijeće nije našlo dokazanim ostale navode optužbe, a koji se tiču njegove uloge u inkriminiranim događajima.

51. Tako ovo vijeće prije svega nije našlo dokazanom tvrdnju Tužilaštva da je optuženi bio član Kriznog štaba Bratunac, niti da je prisustvovao na sjednicama Kriznog štaba na

---

²¹ Dokaz T-142

kojima se raspravljalo o planu premještanja nesrpskog stanovništva općine Bratunac, nego da je čak, kako su potvrdili neki od saslušanih svjedoka, upravo zbog dešavanja u Bratuncu, a koja su vezana za aktivnosti tzv. „dobrovoljaca“²², dolazio u sukob sa članovima Kriznog štaba, prvenstveno predsjednikom Miroslavom Deronjićem. Osim toga, niko od saslušanih svjedoka nije potvrdio da je optuženi bio član .... Na okolnost da optuženi nije bio član navedene stranke u inkriminisanom periodu, odbrana je uložila kao dokaz Uvjerenje²³ iz kojeg proizilazi da je optuženi postao članom ... Bratunac tek 1995. godine.

52. Te okolnosti ovo vijeće nalazi značajnim iz razloga što je na temelju provedenih dokaza, a o čemu će kasnije u presudi biti više riječi, utvrđena nesumnjiva uloga Kriznog štaba u inkriminiranim događajima, pa je tako utvrđeno da je Krizni štab općine Bratunac, saradivao sa paravojnim formacijama i na taj način bio involviran u njihovo djelovanje na području grada Bratunca, te da su predsjednik Kriznog štaba Miroslav Deronjić i uticajni član tog štaba Momir Nikolić, direktno davali određena uputstva i naredbe pojedinim vojnim policajcima kojima je Savo Babić bio komandir, a koje su se odnosile na aktivnosti prema zarobljenim muškarcima Bošnjacima, te koje su oni izvršavali, bez znanja optuženog o tome.

53. Dakle, ovo vijeće je našlo nesumnjivo dokazanim da je optuženi u inkriminisanom periodu zaista obnašao dužnost komandira vojne policije, ali, kako to proizilazi iz iskaza svjedoka i uloženi dokaza, jedinice koja je tek bila u formiranju, s tim da nije našlo dokazanom bilo kakvu vezu optuženog sa Kriznim štabom općine Bratunac, posebno njegovu involviranost u inkriminacije koje su mu stavljene na teret, a što će biti detaljno analizirano kroz dalje obrazloženje presude.

---

²² Svi saslušani svjedoci saglasno ističu da su u aprilu 1992. godine, u Bratunac došle određene jedinice, koje neki nazivaju paravojnim, a neki svjedoci koriste nazive „dobrovoljci“, „Arkanovci“, „Vukovarci“, „Bijeli orlovi“ i sl., ali kako je termin „dobrovoljci“ najčešće korišten od strane svjedoka i ovo vijeće će ga koristiti u daljem obrazloženju presude

²³ Uvjerenje broj 01-011/13 od 06.11.2013. godine

C. RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE PO TAČKAMA OPTUŽNICE ZA KOJE JE OPTUŽENI SAVO BABIĆ TEREĆEN PO PRINCIPIU INDIVIDUALNE ODGOVORNOSTI

1. Tačka a) izreke presude

54. Radnjama opisanim u tački a) optužnice, optuženom Savi Babiću je stavljeno na teret da je:

“ a. Savo Babić je bio prisutan kada je više od 400 muškaraca civila nesrpske nacionalnosti razdvojeno od članova svojih porodica na stadionu u Bratuncu nakon čega su odvedeni u školu Vuk Karadžić dana 10.05.1992.godine, te je učestvovao u protupravnom lišavanju slobode istih ali i ostalih koji su dovedeni u logor na dan ili oko 09.05.1992.god. na način da je u svojstvu komandira zatvoreničkog logora u školi Vuk Karadžić u Bratuncu doprinosa njihovom zatvaranju znajući da su isti protupravno zatvoreni u fiskulturnoj sali u zgradi škole Vuk Karadžić u Bratuncu, pod prisilom i/ili pod prijetnjom, bez da su isti bili obavješteni o djelima koja ima se stavljaju na teret, i bez suđenja, presude ili izricanja krivične sankcije od strane nadležnog i legitimnog suda;”

55. Dakle, ovom tačkom optužnice, optuženi se tereti da je učestvovao u protivpravnom lišavanju slobode više od 400 muškaraca civila nesrpske nacionalnosti koji su dovedeni u OŠ “Vuk Karadžić” u Bratuncu, kao i da je bio komandir zatvoreničkog logora u školi Vuk Karadžić u Bratuncu, te da je u tom svojstvu doprinosa zatvaranju tih civila uz posjedovanje svijesti o protivpravnosti tog zatvaranja.

56. Međutim, po ocjeni ovog vijeća, takvo činjenično stanje nije potvrdio niti jedan saslušani svjedok , a niti takvo utvrđenje proizilazi iz ostalih provedenih dokaza. .

57. Veliki broj svjedoka svjedočio je o sakupljanju civilnog stanovništva općine Bratunac na stadionu u Bratuncu na dan 10.05.1992. godine, pa su tako na te okolnosti iskaze dali svjedoci Šaban Džananović, Rodoljub Đukanović, svjedoci S-27, S-1,S-2, S-5, S-15, S-13 i Mustafa Delić. Međutim, iz njihovih iskaza proizilazi da su taj dan na stadionu vidjeli mnoštvo nepoznatih vojnika, neki spominju i određen broj komšija Srba koje su vidjeli i prepoznali, ali ne potvrđuju da su tu vidjeli i optuženog Savu Babića.

58. Tako svjedok Šaban Džananović, ističe da ih je vojska sprovela na stadion, kao i da

je na stadionu bilo puno civila Bošnjaka, "čitava Suha, Miha,jevići, Cerovac, Burnice, to je tih sela, bilo je do jedno 4-5 hiljada ljudi tu"²⁴. Svjedok ističe da je bila vojska koja ih je čuvala i to, kako kaže: "Uglavnom su bili, da, bila je vojska bilo je i u civilu puno, što su uvozili ove Arkanovce, što su došli iz Srbije"²⁵, dok na pitanje da li je vidio nekoga od poznatih, nekog mještana Bratunca, ističe kako je vidio "pokojnog Deronjića".

59. Svjedok Rodoljub Đukanović je u svom iskazu potvrdio da je lično vidio kada su Bošnjaci dovedeni na stadion, kao i da je sa Deronjićem otišao da vidi šta se dešava. Na stadionu zatiče paravojne jedinice koje su stajali sa "napregnutim oružjem", prema ljudima u civilu, dok kako ističe, Savu Babića na tom mjestu nije vidio.

60. Svjedok S-27, koji je poznao optuženog, pa bi ga nesumnjivo prepoznao da ga je vidio na stadionu, istakao je da je na stadionu bilo vojske u SMB uniformama, ali da on nije nikoga prepoznao.

61. Svjedoci S-1 i S-5 takođe ne spominju niti da su optuženog vidjeli na stadionu, niti da su ga vidjeli u selima prilikom privođenja. Oni spominju neka poznata lica, pa tako svjedok S-1 ističe da je u autobusu kojim je dovežen na stadion prepoznao Dragana Stevića i lice po nadimku "Bube", te da je na stadionu bilo ljudi sa maskama za koje su pretpostavljali da su mještani, dok svjedoci S-2 i S-5, iako potvrđuju prilikom hapšenja prisustvo nekih lica koja su poznavali iz Bratunca, među njima Dragana Crnogorca, Jovana Novakovića, braću Trišiće i neke druge komšije Srbe, ne spominju Savu Babića da je te prilike bio prisutan. Svjedok S-2, koji nije bio na stadionu, nego je direktno sproveden u salu OŠ "Vuk Karadžić" ističe da ga je pred stanicu policije doveo Krsmanović, te da je on nešto razgovarao sa optuženim Babićem, ali da je odatle odveden pred opštinu, sa kojeg mjesta ga Ilija Nikolić odvodi do škole, dakle opet sa tim sprovođenjem u fiskulturnu salu osnovne škole gdje je bio protivpravno zatvoren ne dovodi u vezu optuženog Babića.

62. Jednako tako i svjedoci S-13 i Mustafa Delić, u svojim iskazima su jasni kada kažu da optuženog Savu Babića nisu vidjeli na stadionu inkriminisanog dana, niti da je učestvovao na bilo koji način u njihovom lišavanju slobode.

63. Konačno, svjedok S-15 u svom iskazu na glavnom pretresu, saglasno svim ostalim svjedocima ističe da na stadionu u Bratuncu vidio vojsku u SMB uniformama, da je vidio i

---

²⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 04.03.2013. godine, str.8

²⁵ Ibid.

prepoznao neke mještane Bratunca, uključujući i Miroslava Deronjića, Milenka Jovanovića, Dragu Jovanovića, Bučalinu i neke druge, ali je izričit da je optuženog Savu Babića vidio tek drugi dan u školi. Svjedok tom prilikom daje pojašnjenje u odnosu na iskaz iz istrage, u kojem je navedeno da je svjedok izjavio da je Savu Babića vidio na stadionu zajedno sa Miroslavom Deronjićem, Draganom Trišićem i Draganom Jovanovićem, ali takvu tvrdnju u cijelosti negira, ostajući u cijelosti pri tome da Savu Babića vidi tek drugi dan u školi.

64. Cijeneći iskaze svjedoka koji su saslušani na okolnosti iz ove tačke optužnice, a koji su kritičnog dana bili na stadionu, i to kako svjedoka oštećenih, tako i Rodoljuba Đukanovića, koji je na stadion, kako je istakao, sa Miroslavom Deronjićem, predsjednikom Kriznog štaba općine Bratunac, došao da vidi šta se tu dešava, vijeće nije našlo dokazanim prisustvo optuženog na stadionu u Bratuncu. Takođe, niko od navedenih svjedoka oštećenih, koji su sa stadiona sprovedeni u školu Vuk Karadžić u Bratuncu, ne spominje prisustvo ili bilo kakvu ulogu u tom sprovođenju optuženog Save Babića, nego uglavnom ističu da su ih do sale sprovedli nepoznati vojnici. Jednako tako ni iz iskaza svjedoka koji su sa nekih drugih mjesta dovedeni i protivpravno zatvoreni u salu OŠ "Vuk Karadžić" u Bratuncu (npr. svjedok S-2) ne proizilazi bilo kakva povezanost optuženog Save Babića sa tim protivpravnim lišenjem slobode i zatvaranjem.

65. Stoga ovo vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Savo Babić počinio radnje činjenično opisane u tački a. optužnice Tužilaštva, te ga je sljedstveno tome za ove radnje valjalo osloboditi od optužbe.

2. Tačka b. izreke presude

66. Tačkom b.) optužnice, a koja odgovara tački b.) izreke presude, optuženom Savi Babiću, stavljeno je na teret da je:

"Savo Babić je učestvovao u daljem lišavanju fizičke slobode 400 zatvorenika nesrpske nacionalnosti na način da je davao upute stražarima da se u kasnim večernjim satima 13. ili 14.05.1992.godine preostali zatvorenici iz škole *Vuk Karadžić* prevezu na Pale nakon čega je 400 zatvorenika dobilo naređenje da se ukrca na kamione, nakon čega su odvezeni na Pale gdje su i dalje držani sve do njihove "razmjene" u Visokom 16.05.1992.godine kojom prilikom je obezbijedio nekoliko pripadnika Vojne policije da budu u pratnji zatvorenika."

67. Na okolnosti ove tačke optuženja, Tužilaštvo je saslušalo svjedoke oštećene

koji su preživjeli zatočeništvo u školi, te potom odveženi u razmjenu, i to svjedoke S-15, S-12, S-18, S-10, S-2, S-5 i S-6, Kemala Hodžića i Mustafu Delića, ali isto tako i pripadnika vojne policije Marka Deurića, dok je na ove okolnosti iskaz dao i svjedok odbrane Miodrag Josipović, a i sam optuženi se na događaj obuhvaćen ovom tačkom optuženja osvrnuo u svojoj završnoj riječi.

68. Svjedoci oštećeni S-15, S-12, S-18, S-10 i S-6 su saglasno u svojim iskazima istakli da je osoba koja im je u kasnim večernjim satima 13. ili 14.05.1992. godine saopštila da idu u razmjenu za Kladanj bio optuženi Savo Babić. Tu činjenicu nije osporavao ni sam optuženi, koji je u okviru svoje završne riječi, rekao da je on zatočenicima u školi saopštio da idu u razmjenu.

69. Tako svjedok S-18 u svom iskazu navodi: „Savo je ušao kad je nam je saopštio da nas ša je za Kladanj da nas ostavi u Kladrju, a iz Kladrja će da Srbe natovari da ih vrati u Bratunac. Ovim rječima. Sa njim je bio Makedonac, koji se predstavio da je Makedonac, da li je on Makedonac ili nije, ja to ne znam.“²⁶

70. Svjedok S-15 takođe u svom iskazu ističe da je Savu, po drugi put za vrijeme svog boravka u školi „Vuk Karadžić“ vidio kada je došao da kaže da će biti razmjena za Kladanj. Kako svjedok ističe, Savo je došao na vrata, nije tom prilikom ulazio u salu, a prepoznao ga je po glasu, iako ga nije mogao vidjeti, jer je već bio mrak. Svjedok je u svom iskazu opisivao torture koje su zarobljeni muškarci Bošnjaci prolazili za vrijeme boravka u školi, ali kako ističe, nakon što im je Savo saopštio da će biti razmjena, torture više nije bilo.

71. Svjedok S-10 u svom iskazu sa glavnog pretresa takođe ističe da je „gospodina Babića“ poznavao iz Bratunca, te da ga je vidio u noći kada im je saopštio da će ići na razmjenu. Kako svjedok ističe, došao je u salu, saopštio im da će ići u razmjenu, rekavši da su došli kamioni, da izlaze u grupama po deset i penju se na kamione, što je i učinjeno. Svjedoku je poznato da su neki koji su tučeni ostali u sali, a prethodno u svom iskazu je opisao da su ih najviše tukli lica po nadimcima Bane i Makedonac. Svjedoku nije poznato da je optuženi držao bilo kakav spisak i izričit je da je optuženi sam ušao u salu.

---

²⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 30.09.2013. godine, str. 15

72. Svjedok S-6 u svom iskazu takođe ističe da se optuženi Savo Babić u noći razmjene pojavio vrlo kratko, te da im je saopštio „*da idu sa svjcim porodicama da se sretnu.*“²⁷

73. I svjedok Kemal Hodžić na sličan način opisuje susret sa Savom Babićem prije odlaska u razmjenu, ističući da je tu noć on došao i saopštio da idu u razmjenu. Kako svjedok ističe:

“On je, ne mogu se sjetiti s kijem, eno kaže doš'o je kaže Savo, idemo kaže u razmjenu kaže, ne sikiraj se kaže upadaj. I 'ajde ono idete porodicu svojoj i na kamionu, e tako ono se priča, a ne moreš ti kad je strah uniš'o u nas i ne možeš da može iz (nejasno) pod onaj šlepu i da ide...”²⁸

Na pitanje svjedoku da li je znao u kom svojstvu je Savo Babić dolazio, svjedok je odgovorio:

“Što se, tiče ja ću reći da nisam ništa nije nikog upro prstom i da kaže i ovo i ono. To mogu reći jedino. On je dolazio i možda i komšijski i ovo ono da je, da vidi...”²⁹

74. Svjedok S-2 takođe potvrđuje prisustvo optuženog Babića prilikom njihovog ulaska na kamione radi, kako im je saopštio, odlaska u razmjenu. Ipak, opisujući sam način na koji se ukrcavanje u kamione odvijalo ističe:

„Neko je uniš'o još u salu, i rek'o je, kaže grupišite se, svi. Ko ima koga svoga, da li ima brata ili rođaka ili bližu familiju, kaže neka jedan sa drugim se kaže udruže, pa da budu zajedno. Neki su počeli se skupljati zajedno da budu. U mene je brat bio tu, ja nisam ni sa bratom se smio sastaviti, jer znam da će jednoga ubiti odma'. I tako kad smo pošli izlaziti posle, kamione tamo, Makedonac je bio na vratima. I drž'o je jedan spisak u ruci. A mora da mu je pokazano koji su ti ljudi...”³⁰

Svjedok dalje na pitanja izričito odgovara da Savo Babić nikome nije rekao da ne može ići u razmjenu, te ponavlja da je Makedonac taj koji je imao spisak³¹.

---

²⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 09.09.2013. godine

²⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 27.05.2013. godine, str. 18

²⁹ Ibid

³⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 03.06.2013.godine, str.27

³¹ Ibid. str 52

75. Svjedok Mustafa Delić je takođe jedan od oštećenih koji je preživio boravak u školi i otišao u razmjenu, te koji je kroz svoj iskaz potvrdio prisustvo optuženog ispred škole, kraj kamiona, za vrijeme dok su oni, zarobljeni Bošnjaci, izlazili iz škole u grupama po desetak i penjali se na kamione, kako bi otišli u razmjenu. Kako svjedok ističe, primjetio je Savu Babića, kojeg je poznavao od ranije, a koji je stajao tu u blizini, na nekih 10 metara od ulaza sa još jednim licem i kako ističe *"Im'o je nekih k'o krjiga... krjige neke možda dvije, tri krjizice, neke sveske, tako nešto..."*³². Svjedok dalje ističe, da je dok su se oni ukrcavali na kamione, sa strane u ćošku sale, ostalo nekih 20-ak zarobljenih Bošnjaka, a među kojima je ostao i Hajro Džafić, koji se bio ukrcao na kamion, ali je po naredbi tog lica koje je stajalo sa Savom Babićem, skinut sa kamiona i vraćen u salu. Pojašnjavajući kako je došlo do toga da tih dvadesetak muškaraca ne uđe u kamione, svjedok ističe da je neko, još prije nego što će se njih oko 400 ukrcati u kamione, ušao u salu i rekao da oni ne idu, da ostaju tu, ali iz njegovog iskaza ne proizilazi da je ta osoba optuženi Babić, jednako kao što ne proizilazi ni da je optuženi osoba koja je skinula Hajru Džafića, ili bilo kojeg drugog zarobljenika sa kamiona. Sama činjenica da je optuženi držao te neke, kako svjedok ističe *"krjige...sveske"*, za koje Tužilaštvo implicira da je riječ o spisku zarobljenika, čak i da je na nesumnjiv način utvrđeno da je u pitanju takav spisak, Tužilaštvo nije ničim dokazalo da je taj spisak sačinio optuženi ili da je imao bilo kakvu vezu sa njegovim sačinjavanjem, pa da bi shodno tome bilo razmotreno pitanje njegove odgovornosti u pogledu činjenice koja lica će otići, ili pak neće u razmjenu.

76. Cijeneći iskaze navedenih svjedoka, kako zasebno, tako i dovođenjem istih u međusobnu vezu, ovo vijeće je našlo da isti ne potvrđuju tezu optužbe. Naprotiv, sama činjenica da je optuženi Savo Babić, zarobljenim muškarcima Bošnjacima saopštio da idu na razmjenu, te da je bio prisutan na mjestu ukrcavanja zarobljenih muškaraca u kamione, po ocjeni ovog vijeća, a suprotno tvrdnji Tužilaštva, ne dokazuje da su se u takvoj radnji optuženog ostvarila bitna obilježja krivičnog djela koje mu je stavljeno na teret.

77. Nadalje, po ocjeni ovog vijeća, iz izvedenih dokaza ne proizilazi ni da je optuženi Savo Babić, stražarima davao upute vezano za ukrcavanje oko 400 zatvorenika u kamione, nego se, kako to proizilazi iz iskaza svjedoka koji su prethodno analizirani, njegova radnja ogleda samo u saopštavanju oštećenima da idu u razmjenu. Iz ovakvog utvrđenja, nasuprot drugačijoj tvrdnji Tužilaštva, pak ne proizilazi da je optuženi

---

³² Transkript sa glavnog pretresa od 25.02.2013.godine, str.30

učestvovanjem vojnih policajaca u pratnji zatvorenika bio zadužen za njihovo obezbjeđenje.

78. Naime, optuženi ne spori da mu je Miroslav Deronjić rekao da on saopšti ljudima da će ići u razmjenu, jer su ljudi imali povjerenje u njega, te je on pristao da to učini. To potvrđuje svjedok Marko Deurić, vojni policajca, koji je bio u pratnji kamiona kojima su zarobljenici voženi na razmjenu. Ovaj svjedok u svom iskazu navodi da su Deronjić ili Nikolić rekli da se muškarci transportuju, te da je naređenje za pratnju dobio direktno od Momira Nikolića, a što u potpunosti ekskulpira optuženog za ovaj dio inkriminacija, a posebno što i ovaj svjedok potvrđuje *“da je komandir (optuženi) to izbjegavao”* pojašnjavajući da je optuženi Savo Babić, možda i samoinicijativno došao da bi smirio situaciju, te je ljudima u sali saopštio da idu na razmjenu, a što su oni sa odobravanjem prihvatili.

79. Cijeneći sve navedeno ovo vijeće nije našlo dokazanim na nesumnjiv način da je optuženi počinio radnje koje su mu tačkom b) optužnice stavljene na teret, te ga je stoga i za ovu tačku optužnice valjalo osloboditi od optužbe.

3. Tačka c. izreke presude

80. Tačkom c) optužnice, koja odgovara tački c) izreke presude, optuženom Savi Babiću, stavljeno je na teret da je:

“c. Savo Babić je učestvovao u progonu nesrpskih civila zatvorenih u zgradi škole *Vuk Karadžić* u periodu od ili približno od 09.05. do 14.05.1992.god. nad kojima su tokom perioda zatvaranja u logoru *Vuk Karadžić* vršeni različiti oblici fizičkog i psihičkog nasilja dok je Savo Babić imao ovlaštenje i obavezu da poboljša uslove u logoru ali je propustio da to učini, koji uslovi su bili brutalni i ponižavajući što je za posledicu imalo stvaranje atmosfere terora u kojoj su zatvorenici držani u nehigijenskim uslovima i skućenom prostoru, te su isti bili nagurani u fiskulturnu salu veličine 15 x 9,60 m, bez osnovnih uslova i potreba za život kao što je hrana, pitka voda, lijekovi i lječnička pomoć, pristup sanitarnim prostorijama te su morali spavati na podu bez prostirki, i bili su svakodnevno podvrgnuti sistematskom ispitivanju, premlaćivanju, mučenjima, zlostavljanju i ponižavanju i psihičkom zlostavljanju, živeći u konstatnom strahu za svoje živote te su brojni

zatvorenici ubijeni ili su umrli zbog svoje nacionalne, vjerske i/ili etničke pripadnosti i kao rezultat datih uslova, koji uslovi zatvaranja su bili nečovječni i ponižavajući.

i.Zatvorenici koji su bili podvrgnuti datim uslovima obuhvataju pored ostalih i sljedeća lica: Šaban Avdić, Mustafa Delić, Šaban Džananović, Nijaz Hodžić, Kemal Hodžić, Fadil Karahasanović, Mirsad Karić, Vahid Salkić, S-1, S-2, S-3, S-4, S-5, S-6, S-7, S-8, S-9, S-10, S-11, S-12, S-13, S-14, S-15, S-16, S-17, S-18, S-19, S-20, S-21, S-22, S-23 i S-25.

ii.Skućeni prostor i uslovi u kojima nije bilo dovoljno zraka su dana ili u noći sa 10./11.05.1992.god. doveli do gušenja devet zarobljenika u toku noći zbog nedostatka prostora i zraka među kojima su između ostalih bili i: Nusret (Ismet) Avdić, Husnija (Huso) Hadžibulić, Dževad (Muhamed) Husić, Omer (Šećo) Muhić, Hazim (Hašim) Muratović, Hajrudin (Hamid) Osmanović i Osman (Meho) Salkić nakon što je vojni policajac Rajko Vasić ili neki drugi vojnik instistirao da nekoliko stotina zatvorenika ostanu iza linije iscrtane na podu. Ostaci ovih žrtvava su identifikovani iz masovne grobnice na području Blječeva, opština Bratunac.

iii.Zatvorenici nisu primili nikakvu medicinsku pomoć nakon što su zadobili povrede u sali između ostalih i svjedok S-13 čiju je ruku slomio Milan Trišić nakon što su istog pretukli u sali; S-6 kojeg je zalutali metak povrijedio u predjelu sljepoočnice nakon što je jedan vojnik iz puške pucao po sali; S-14 je pretučen i nožem su mu nanijete povrede po čelu zbog čega ima trajne ožiljke, dok je Fadilu Karahasanoviću lobanja slomljena na dva mjesta."

81. Kada je riječ o radnjama opisanim u tački c) optužnice, apelaciono vijeće nalazi da nije dokazano da je optuženi učestvovao u progonu nesrpskih civila zatvorenih u sali OŠ "Vuk Karadžić", nad kojima su vršeni različiti oblici fizičkog i psihičkog nasilja, na način što je imao ovlaštenje i obavezu da poboljša uslove u logoru, ali je to propustio učiniti. Na okolnost uslova u fiskulturnoj sali OŠ "Vuk Karadžić", Tužilaštvo je saslušalo niz svjedoka, čiji iskazi nesumnjivo potvrđuju da su ti uslovi u školi, kako se to navodi u optužnici Tužilaštva, bili brutalni i ponižavajući, da su sva oštećena lica čija imena ili pseudonimi (kada je riječ o svjedocima sa mjerama zaštite) se navode u ovoj tački izreke, bila držana u nehigijenskim uslovima i skućenom prostoru, te su isti bili nagurani u fiskulturnu salu

premalu za toliki broj ljudi, bez osnovnih uslova i potreba za život kao što je hrana, pitka voda, lijekovi i liječnička pomoć, pristup sanitarnim prostorijama te su morali spavati na podu bez prostirki, da su svakodnevno podvrgavani sistematskom ispitivanju, premlaćivanju, mučenjima, zlostavljanju i ponižavanju i psihičkom zlostavljanju, usljed čega su živjeli u konstatnom strahu za svoje živote, a što je rezultiralo smrću određenog broja zarobljenika, s tim da je razlog za takav tretman bila isključivo njihova nacionalna, vjerska i/ili etnička pripadnost. Iskazi saslušanih svjedoka, po ocjeni ovog vijeća, na nesumnjiv način potvrđuju da su se događaji opisani u podtačkama ove tačke izreke presude, desili i to na u optužnici opisani način.

82. Na okolnost uslova u školi, posebno je, po ocjeni ovog vijeća, upečatljiv iskaz svjedoka Mirsada Karića, koji ističe:

“Nije bilo higijenskih nikakvih uslova. Kad bi ubili, kad se razasuo mozak i kad, i kad se prolila krv, tjerali bi prvo ko ima, ako sam ja taj, da moram skinuti jaknu i to obrisati. I kakvi će biti uslovi, počela da se, osjeća se, da kažem smrad ljudske krvi, nikakvi uslovi nisu bili. O kakvoj se hrani radi, nije bilo hrane. Jednom ja mislim ili dva put da je donijeto i podijeljeno neki kao sendviči, nije stiglo ni do pola. U tim prvi, prvi dan, drugi dan nije, o kakvoj vodi, nije bilo vode”³³

83. Slično na navedene okolnosti svjedoče i ostali svjedoci koji su preživjeli boravak u fiskulturnoj sali OŠ “Vuk Karadžić” i to: Vahid Salkić, Mustafa Delić, Šaban Džananović, Kemal Hodžić, te svjedoci sa mjerama zaštite S-27, S-1, S-2, S-5, S-6, S-18, S-12, S-13, S-4, S-7.,S-9, S-10 i S-15.

84. Svjedok S-27 je tako potvrdio da se u sali zbog nedostatka zraka, ugušilo prvu noć devet ljudi, a da je nakon toga, kuhar Nikola porazbijao prozore, pa je situacija sa zrakom bila nešto bolja. Međutim, uslovi su kako svjedok ističe, bili izuzetno loši, žalili su se na nedostatak vode, hrane su imali vrlo malo, kako svjedok ističe “*Jesam jednom jedan sendvič uhvatio, donjeli su neki vcjnici*”. I ovaj svjedok govori o premlaćivanjima, da mu je poznato da su neka lica (Salko Ramić, Džemo Hodžić, Mustafa Mujkanović, Hajrudin Čomić, Mehmedalija Verlašević) ubijena za vrijeme boravka u sali, kao i da je bio neposredni očevidac izvođenja Idriza Suljića i Dževada Bajramovića od strane lica po nadimku Bane i Makedonac, a koji su takođe ubijeni.

85. Svjedok Šaban Džananović, na okolnost uslova u školi ističe:

---

³³ Transkript sa glavnog pretresa od 20.05.2013. godine, str.22

“donesu možda jedan hljeb, daju na deset ljudi. Ko je bio bliži tu on je i dobio, ko nije. Vode nisu isto davali. Pa, ništa, staneš mirno i nema ti se mrdati nikud, ko je, e sad ako neko kad čučneš bude ti lakše da dišeš i ako čučneš, ovaj, ne mereš više ustati, na meni je još deset ljudi. Znači, što bi ja sad oslobodio ispod sebe čovjeka, ja ne mogu što je na meni još gore ima ljudi, tako je se 8 ljudi ugusilo, ugušilo. Koje nismo, nisam mog'o prepoznati i pocrnili ljudi. Jedan je bio ispod mene i tako stajao. Nisam mog'o da poznam, mislim da je to bio komšija mi Hajro Osmanović.”³⁴

86. Svjedok S-5, opisujući uslove u školi ističe:

“gdje je nas 500 nagurano u po sale, to je vrlo mala sala. Onda su najednom počeli, ako su se malo proširili pucati, narod je se povlačio. Svako je se borio za svoj život. Te, tog 10. maja na 11-ti, osam momaka je se ugušio, faktički ugušilo se, nije imalo prostora, potpalo je dole pod masu i tako je se ugušilo.”³⁵

87. I svjedok S-15 ističe da su ih u fiskulturnoj sali tukli “Arkanovci”, da prilikom dolaska u salu, na vratima sreće Osmana Halilovića kojeg je jedva prepoznao, jer mu je glava bila sva otekla, da u sali nije bilo zraka, pa da su se neki i ugušili, a da su potom porazbijali prozore da bi im zrak mogao ući. Svjedok dalje ističe da su ih ti “Arkanovci” tjerali da pjevaju četničke pjesme, da je tu bio hodža Mujanović, koji je odbijao da pjeva i podigne tri prsta, pa su ga ubili napolju.

88. Pored svjedoka oštećenih saslušanih na navedene okolnosti, a koji u osnovnim crtama, na istovjetan način opisuju uslove kakvi su vladali u fiskulturnoj sali u kojoj su zatočeni muškarci Bošnjaci boravili od 09. do 14.05.1992. godine, takve uslove opisuje i svjedok Zoran Milosavljević, koji je, kako ističe, kada je čuo da su ljudi u školi pritvoreni i da su došli neki dobrovoljci da ih maltretiraju, otišao u školu. Kako je istakao, po ulasku u salu, zatekao je jednog od tih dobrovoljaca, kako tuče jednog zarobljenika šipkom, a opisujući same uslove u fiskulturnoj sali, ističe da su ljudi *bili iscrpjeni, da je bilo nenormalno sparno, da nisu imali vazduha*. Navodi da su se žalili i da nemaju vode, pa je sa komšijom sa kojim je i došao do škole otišao i donio vodu. Ovaj svjedok ističe i da je čuo da su zarobljeni muškarci doživjeli različite neprijatnosti, da su tjerani da pjevaju neprikladne pjesme, da su bili povrijeđivani i slično.

89. I ostali saslušani svjedoci na gotovo istovjetan način, govore u uvjetima u školi, a koji su bili, kako to iz njihovih iskaza proizilazi, nesumnjivo nehumani, brutalni i ponižavajući,

---

³⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 04.03.2013. godine, str.17

³⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 01.07.2013. godine, str.17

kakve uvjete u konačnici nije osporavala i dovodila u pitanje ni odbrana optuženog, pa ovo vijeće nalazi da je ta činjenica dokazana na nesumnjiv način.

90. Međutim, ono što Tužilaštvo izvedenim dokazima, po ocjeni ovog vijeća nije dokazalo, jeste krivica optuženog za takve uslove i za sve vrste zlostavljanja i nečovječnog postupanja koje su mu ovom tačkom stavljene na teret, a za dokazivanje kojih odlučnih činjenica je prvenstveno bilo nužno dokazati da je optuženi imao obavezu starati se o uslovima boravka zatočenih lica u školi, pa da bi iz toga proizlazila i njegova obaveza da te uslove poboljša, ali pored toga i da je bio mogućnosti da to učini, a što da je propustio. Međutim, na te te okolnosti Tužilaštvo nije tokom postupka prezentiralo uvjerljive dokaze.

91. Tužilaštvo prije svega, po ocjeni ovog vijeća, nije dokazalo prisustvo optuženog u fiskulturnoj sali OŠ "Vuk Karadžić" izuzev jedne prilike, kada se, kako je potvrdilo više saslušanih svjedoka (S-2, S-5, S-18, S-27, S-15 Šaban Džananović i neki drugi) pojavio na vratima sale sa ocem Gorana Zekića, kao i u već opisanom događaju kada je došao na vrata sale i zarobljenim muškarcima saopštio da idu na razmjenu. Svi navedeni svjedoci, taj prvi susret sa optuženim u sali škole, opisuju na način da je na vrata sale došao otac Gorana Zekića koji je ubijen, te da je pitao ko mu je ubio sina, kao i da je prijetio ubistvom i premlaćivanjem zarobljenika. Kako svjedoci ističu govorio je da će donijeti neke "držalice", a koje je pri tome natopio u vodi, da bi im bile nanesene što teže povrede. Iako navedeni svjedoci potvrđuju da je optuženi Savo Babić, tom prilikom sa ocem Gorana Zekića došao na vrata fiskulturne sale, niko od svjedoka ne potvrđuje da je on bilo šta rekao ili pak uradio. Svjedok S-27 tako ističe:

"E jedino sam ja poznao Savu Babića, koji je došao na vrata i možda je korak () s vrata, onako, mislim nije bio ko ozbiljan, ko ono onako, gledao je po nama i zadržao je se tu možda ne znam minut, dva, ja nisam čuo da je, ali, da je progovorio ijednu riječ. Možda je neko čuo, al' ja nisam čuo da je progovorio ni jednu riječ..."

92. Iako vijeće poklanja vjeru ovim svjedocima u pogledu činjenice da je optuženi navedene prilike došao sa ocem ubijenog Gorana Zekića na vrata fiskulturne sale, ta činjenica, po ocjeni ovog vijeća, a u nedostatku drugih dokaza, ne dokazuje da je on bio odgovoran za uslove u fiskulturnoj sali, koju Tužilaštvo u ovoj tački naziva "logorom", a ni da je imao ovlaštenje ili mogućnost da spriječi nečovječna postupanja stražara prema zatočenim licima. To posebno, ako se imaju u vidu iskazi svjedoka oštećenih, a koji ne potvrđuju prisustvo optuženog u fiskulturnoj sali škole izuzev te jedne prilike kada je ušao na vrata sa ocem Gorana Zekića, a nasuprot tome svi opisuju "nepoznate vojnike" i osobe

po nadimcima "Bane" i "Makedonac", a za koje je tokom postupka utvrđeno na nesumnjiv način da su pripadnici jedinica koje su došle u Bratunac u aprilu 1992. godine, a koji su bili čuvari u školi i koji su, prema iskazima svjedoka, počinili različita zlostavljanja, maltretiranja i ubistva za vrijeme boravka zarobljenih muškaraca u školi.

93. Jedini svjedok, čiji iskaz bi se mogao cijeliti kao u određenoj mjeri inkriminirajući po optuženog za uslove u fiskulturnoj sali, jeste iskaz svjedoka S-15 koji je istakao da je čuo da je Savo Babić odgovoran za ubistva u školi. Međutim takve njegove tvrdnje, po ocjeni ovog vijeća, nisu utemeljene ni na kakvim konkretnim dokazima, niti takve tvrdnje potvrđuje bilo koji drugi saslušani svjedok. Ni sam svjedok pri tome ne potvrđuje da je vidio optuženog u školi izuzev u prilikama koje su opisali ostali saslušani svjedoci (kada je došao sa ocem Grana Zekića, i u noći razmjene), kao ni da je vidio da optuženi bilo koga tuče, a posebno pak da je nekoga ubio. Osim toga, iskaz ovog svjedoka, u navedenom dijelu, gdje optuženog Babića označava kao krivca za zlodjela koja su se desila u školi, odbrana je ozbiljno dovela u sumnju, prezentirajući svjedoku u okviru unakrsnog ispitivanja izjave koje je davao u fazi istrage³⁶, a u kojima ne inkriminira optuženog Babića. Svjedok u nastojanju da pojasni razlike u tim izjavama, ostaje neuvjerljiv i nedorečen kada kaže da zapravo to da je Savo Babić naredio izvjesna ubistva, je njegovo posredno saznanje, i nešto što je čuo znatno kasnije, i ne daje bilo kakvo uvjerljivo objašnjenje zbog čega je na pretresu po prvi put, nakon nekoliko datih izjava, iznio takvu tvrdnju. Stoga, ovakva paušalna i ničim dokazana tvrdnja svjedoka S-15, a koji uz to u takvoj tvrdnji nije niti dosljedan, nije mogla predstavljati pouzdan osnov za utvrđenje navedenih inkriminacija.

94. Zaključno, ovo vijeće nalazi da nije dokazano da je optuženi počinio ni radnje činjenično opisane ovoj tački sa podtačkama optužnice, a za koje se takođe tereti po principu individualne odgovornosti, te ga je stoga i za ove inkriminacije oslobodilo od optužbe.

---

³⁶ Dokaz O-18

D. RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE ZA RADNJE ZA KOJE JE OPTUŽENI SAVO BABIĆ, TEREĆEN PO PRINCIPU KOMANDNE ODGOVORNOSTI

95. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine optuženi se za radnje činjenično opisane u tačkama d) i e) optužnice tereti po principu komandne odgovornosti, ali ni ove inkriminacije apelaciono vijeće nije našlo dokazanim. Prije analize dokaza u vezi sa ovim tačkama optužnice vijeće će dati osvrt na pojam i elemente komandne odgovornosti .

1. Elementi komandne odgovornosti

96. Komandna odgovornost je u KZ BiH propisana u članu 180. stav 2. KZ BiH koji glasi:

„Činjenica da je neko od krivičnih djela iz člana 171. do 175. i člana 177. do 179. ovog zakona učinjeno od strane podređenog, ne oslobađa njemu nadređenu osobu od krivice ukoliko je ta nadređena osoba znala ili je mogla znati da se njen podređeni sprema učiniti takvo djelo, odnosno da je već učinio takvo djelo, a nadređena osoba je propustila da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi učinjenje krivičnog djela, odnosno da učinitelj tog djela bude kažnjen.“

97. Suština ovog oblika odgovornosti je *neizravna komandna odgovornost*, odnosno komandna odgovornost *stricto sensu*. Ovaj oblik komandne odgovornosti postoji samo u slučajevima nečinjenja i radi se o odgovornosti nadređenih za djela njihovih podređenih.

98. Polazeći od navedene zakonske definicije komandne odgovornosti, njena bitna obilježja, koja je u svakom konkretnom slučaju nužno utvrditi, su:

*i. da je od strane neke osobe, više osoba ili određene jedinice kcji imaju status podređenosti nekj osobi, došlo do **počinjenja nekog krivičnog ajela** iz člana 171. do 175. i člana 177. do 179. KZ BiH;*

*ii. **postojanje odnosa podređenosti/nadređenosti**, te da je nadređeni ima određene ovlasti, nadzor nad postupanjem podređenih, kao i da je **nadređena osoba znala ili je mogla znati** da se njen podređeni sprema počiniti krivično ajelo ili da je već počinio krivično ajelo, te da nadređeni i pored znarja*

navedenih okolnosti propusti dužnost činjenja, odnosno propusti da preduzme prijeko potrebne i razumne mjere.

*iii. Nadaje, potrebno je da **komandant ima stvarnu odgovornost** nad osobama koje su počinile osnovna kršenja međunarodnog humanitarnog prava, odnosno da ima materijalnu sposobnost da spriječi vršenje takvih djela. Takav autoritet može imati i *de facto* i *de iure* karakter. Nadređeni mora imati stvarnu komandu i nadzor ili stvarnu vlast i nadzor pri čemu stvarnu vlast treba shvatiti tako da vlast *de iure* nije dovoljna, nego to mora biti i *de facto* vlast.*

99. Pored ispunjenja navedenih uslova, nužno je dokazati da je nadređena osoba znala, ili da je mogla znati, da će biti ili da je počinjeno krivično djelo.

100. Subjektivni element komandne odgovornosti jeste tzv. *efektivno znanje*, odnosno svijest o djelu, intelektualna komponenta koju je potrebno dokazati. Znati, znači biti svjestan da su podređene osobe počinile krivično djelo. Kod drugog oblika radi se o odgovornosti za nehотиčno postupanje („*mogla znati*“), i u pitanju je nesvjesni nehat, nadređeni nije svjestan što podređeni radi, a bio je dužan toga biti svjestan. Pri određivanju naznačenih kategorija odlučno pitanje je da li je nadređena osoba raspolagala određenim informacijama na temelju kojih bi formirala svoju spoznaju o počinjenju krivičnog djela od strane podređenih osoba.

(b) DE IURE³⁷

101. *De iure* odnos nadređeni-podređeni, u smislu doktrine odgovornosti nadređenog znači da je nadređeni imenovan, izabran ili na drugi način dodijeljen na poziciju sa ovlaštenjima, *s cijem zapovjedanja ili predvođenja* drugih osoba, koje se time imaju pravno smatrati njegovim podređenim³⁸. **Sam položaj sa ovlaštenjima ili hijerarhijska titula nisu dovoljni da se zaključi da je neko *de iure* nadređeni, ako takav položaj**

---

³⁷ Pravo komandne odgovornosti, Guenaël Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 139

³⁸ Pravo komandne odgovornosti, Guenaël Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 139;

nije popraćen stvarnim moćima i ovlaštenjima koji uz takav položaj normalno idu³⁹. Činjenica da je neko imao ovlasti *de iure*, sama po sebi, ne mora biti dovoljna da bi mu se pripisala komandna odgovornost, ako se to ne ogleda u efektivnoj kontroli. Komandant koji ima tu titulu, ali nema ovlaštenja koja idu uz tu ulogu, ne može se smatrati *de iure* komandantom u smislu pripisivanja odgovornosti nadređenog.⁴⁰

(c) DE FACTO⁴¹

102. *De facto* komandni odnos može se definisati kao odnos u kojem jedna strana – nadređeni stiče nad jednom ili više osoba dovoljno ovlaštenja da ih spriječi u izvršenju zločina, ili kazni ako su ga izvršili. Porijeklo ili osnov takvog *de facto* ovlaštenja mogu biti različiti, ali moraju biti takvi da postoji očekivanje povinovanja naređenjima nadređenog i paralelno očekivanje da će se oni koji su pod njegovim ovlaštenjima podrediti tim ovlaštenjima. Vijeće smatra da je mogućnost vršenja efektivne kontrole nužan element da bi se konstatovalo da se nadređeni može smatrati odgovornim po principu odgovornosti nadređenog, na osnovu njegovog *de facto* nadređenog položaja. Uz napomenu da stepen kontrole nadređenog može imati karakter nadređenog i *de iure* i *de facto*, pa da bi se nadređeni smatrao odgovornim „de facto“ za postupke njegovih podređenih, nužno je utvrditi da je on imao izvjestan stepen kontrole nad svojim podređenim ili drugu sličnu ovlast da ih kontroliše.⁴²

103. Doktrina komandne odgovornosti je u konačnici zasnovana na moći nadređenog da kontroliše postupke svojih podređenih. Nadređenom se nameće dužnost da tu svoju moć koristi kako bi spriječio i kaznio svaki zločin koji čine njegovi podređeni, a ako to ne učini na revan način, sankcioniše se nametanjem pojedinačne krivične odgovornosti u skladu sa ovom doktrinom. Iz toga slijedi da postoji prag nakon kojeg osobe više nemaju neophodnu moć kontrole nad onima koji su u stvari počinili krivična djela, te se, prema tome, ne mogu smatrati u pravom smislu njihovim nadređenima. Za primjenu principa odgovornosti nadređenog od ključne je važnosti da nadređena osoba ima efektivnu kontrolu nad osobama koje su počinile kršenja međunarodnog humanitarnog prava koja leže u osnovi,

---

³⁹ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 140; Vidi presudu po žalbi u predmetu Čelebići. Stav 197- Vidi presudu u predmetu Rašević i Todović, na 171-172 i tu anvedne reference; presuda u predmetu Stupar et al, na strani 169;

³⁹ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 140

⁴⁰ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 140

⁴¹ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 142

da je u konkretnom smislu imala stvarnu mogućnost da spriječi i kazni izvršenje tih prekršaja.

(d) EFEKTIVNA KONTROLA⁴³

104. Kao što je navedeno, da bi se princip odgovornosti nadređenog mogao primijeniti, potrebno je da optuženi vrši efektivnu kontrolu nad onima koji su navodno izvršili osnovni zločin, odnosno da je imao materijalnu mogućnost da spriječi djela ili kazni glavne izvršioce. Efektivna kontrola se može definisati kao moć i mogućnost da se preduzmu efektivne mjere da se spriječi počinjenje zločina i kazne zločini koje su drugi, vama podređeni, izvršili ili se spremaju da ih izvrše. Ključni faktor koji se mora utvrditi kako bi se ustanovilo postojanje odnosa nadređeni-podređeni jeste taj da je nadređeni imao „efektivnu kontrolu“ nad dotičnom osobom ili osobama, odnosno nad onim osobama koje su počinile krivična djela. „Znatan uticaj“ na podređene koji ne doseže prag „efektivne kontrole“ ne predstavlja osnov da bi se pripisala krivična odgovornost na osnovu običajnog prava.⁴⁴

105. Komandant kome su povjerena *de iure* ovlaštenja, a koji u stvarnosti nema efektivnu kontrolu nad svojim podređenima, neće snositi krivičnu odgovornost na osnovu doktrine komandne odgovornosti, dok *de facto* komandant koji nije formalno postavljen, odnosno koji nema viši čin ili titulu, ali koji ostvaruje efektivnu kontrolu nad počiniocima krivičnih djela može snositi krivičnu odgovornost na osnovu doktrine komandne odgovornosti.⁴⁵

106. I konačno je kumulativni efekat dokaza potčinjavanja narednjima i generalno poštovanja ovlaštenja optuženog ono što može uvjeriti jedan tribunal da je postojala veza nadređeni-podređeni koja predstavlja "efektivnu kontrolu" optuženog nad izvršiocima.⁴⁶

---

⁴² Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 142/143

⁴³ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 156

⁴⁴ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 184, Presuda po žalbi u predmetu čelebići, stav 266. Vidi i presudu sudskog vijeća u predmetu naletilić, stav 68. Vidi i tužilac protiv Momčila mandića, presuda broj X-KR-05/58, 18.07.2007.godine, na 146, gdje se navodi da ni znatan utjecaj en bi bio dovoljan da pokrene primjenu te doktrine. Vidjeti i presudu u predmetu Alić, na 28 str;

⁴⁵ Krnojelac, prvostepena presuda, paragraf 197;

⁴⁶ Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux, Sarajevo 2010.godine, strana 180; Vidjeti i Tužilac protiv Nikolića

2. Inkriminacije obuhvaćene tačkama d) i e) optužnice

107. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine, po osnovu komandne odgovornosti, optuženom Savi Babiću je stavljeno na teret da *nije poduzeo odgovarajuće mjere da spriječi ili kazni svoje ljude koji su dozvoljavali nepoznatim vojnicima da ulaze i nanose teške fizičke i mentalne patnje i ubijaju zatvorenike.*

108. Dakle, teza optužbe zasniva se na tvrdnji da su vojni policajci, čiji komandir je bio optuženi Savo Babić, bili zaduženi i vršili obezbjeđenje fiskulturne sale OŠ "Vuk Karadžić", u kojoj su držani protivpravno zatvoreni civili, muškarci Bošnjaci iz Bratunca i okoline, te da su dozvolili drugim licima da nesmetano ulaze u salu, te tuku i ubijaju zatvorenike po svom nahođenju, a da optuženi Savo Babić, koji je za takva dešavanja znao, jer su mu se vojni policajci, njegovi ljudi, žalili zbog ulaska trećih lica i zlostavljanja zatvorenika, ili je pak takvo ophođenje sa zatvorenim civilima bila predvidiva posljedica zatvaranja u logoru, a on nije preduzeo odgovarajuće mjere da spriječi ili kazni svoje ljude koji su dozvoljavali tim nepoznatim vojnicima da ulaze i zlostavljaju zatvorenike.

109. Ovo vijeće, iako nalazi dokazanim na nesumnjiv način, što potvrđuju iskazi svih saslušanih svjedoka oštećenih, da su se zlostavljanja, na način opisan u tačkama *a) i, ii, iii, iv i v i e)* izreke oslobađajućeg dijela presude, kako fizička, tako i psihička, kao i opisana ubistva, nesumnjivo desila, ne nalazi dokazanom krivicu optuženog za navedene inkriminacije.

110. Naime, ako se analiziraju iskazi svih svjedoka oštećenih, može se zaključiti da svi oni saglasno izjavljuju da su zlostavljanja, kako fizička, tako i psihička, zatvorenika u školi, vršila prvenstveno lica po nadimcima "Makedonac", "Bane" i izvjesni Dragan iz Milića, pa i sama optužba za te radnje tereti navedena lica, određen broj nepoznatih vojnika, te Milana Trišića, kao pripadnika TO Bratunac, identifikovanog od strane više svjedoka kao osobe koja je bila prisutna u sali. Savo Babić nije bio nadređeni nikome od tih lica. Međutim, Tužilaštvo smatra da su pripadnici vojne policije Bratunac, kojima je bio nadređen optuženi Savo Babić, u inkriminisanom periodu, bili zaduženi za obezbjeđenje fiskulturne sale OŠ "Vuk Karadžić" u kojoj su držani protivpravno zatvoreni civili Bošnjaci, pa da su oni omogućavali tim trećim licima da ulaze u salu i zlostavljaju zatvorenike, a da krivica optuženog postoji iz razloga što takve radnje nije spriječio, odnosno kaznio svoje podređene. Takve tvrdnje, a koje, kako to Tužilaštvo ističe u završnoj riječi, proizilaze

prvenstveno iz iskaza svjedoka Mirne Nedeljković, S-24 i Marka Deurića, ovo vijeće nije našlo dokazanim, jer suprotno takvom stavu Tužilaštva, po ocjeni ovog vijeća, ni iskazi navedenih svjedoka, a ni ostali izvedeni dokazi, ne potvrđuju da je optuženi Savo Babić odredio pripadnike vojne policije, svoje ljude, koji će vršiti obezbjeđenje OŠ "Vuk Karadžić" i to u smjenama, odnosno da su pripadnici vojne policije Bratunac uopšte bili zaduženi za obezbjeđenje fiskulturne sale u inkriminisanom periodu sa takvim zaduženjima i ovlastima da mogu odlučivati o tome ko se može nalaziti i kome je dozvoljen pristup u taj objekat.

111. Svjedok Marko Deurić, koji je kako je to sam potvrdio u svom iskazu, a koju potvrđuju i ostali saslušani svjedoci, pripadnici vojne policije (Mirna Nedeljković, S-24, Dušan Mičić), u inkriminisanom periodu bio zamjenik komandira vojne policije, optuženog Save Babića, na glavnom pretresu je izjavio da nije nikada pravljeno raspored da njihovi ljudi dežuraju pred školom, osim što je bilo naređenje patroli da povremeno, kada patrolira gradom, naiđe ispred ulaza u školu, na isti način kao što je patrolirala ispred opštine, magacina i ostalih važnijih objekata u gradu. Kako proizilazi iz iskaza ovog svjedoka, dežure pred školom vršili su neki drugi ljudi.

112. Tužilaštvo je, u dokazivanju svojih tvrdnji poseban značaj dalo iskazu svjedoka Deurića datom u fazi istrage, a koji je tada, kako proizilazi iz zapisnika o njegovom saslušanju⁴⁷, izjavio da nakon što su ljudi privedeni i odvedeni u salu, na ulazu bi se nalazili jedan ili dvojica pripadnika vojne policije, koji su imali zadatak da onemoguće upad lokalnog srpskog stanovništva, kao i da pretpostavlja da je, obzirom da je njegov zadatak bio da sastavlja spiskove sa rasporedom pripadnika vojne policije po smjenama, on izradio raspored za te ljude, te da je zadatak obavljao prema naređenju komandira, optuženog Save Babića. Dalje, svjedok ističe da vojna policija nije mogla spriječiti "Vukovarce", koji su nasilno ulazili u salu, te da su govorili da žele ispitati ljude koje su oni priveli. Svjedok takođe ističe da su stražari koji su čuvali salu to prijavili komandiru, a da je on informisao Krizni štab o ozbiljnim problemima koje su imali.

113. Svjedok je na glavnom pretresu pitan da pojasni razlike u iskazima, te je izjavio da je u izjavi iz istrage sadržaj "izvučen iz konteksta", da je moguće da je govorio kako je trebalo da bude, ali da zvanično, zbog svega što se dešavalo, oni nisu mogli odgovoriti zadatku obezbjeđenja škole, jer niti su bili osposobljeni, niti su imali ljudi za to. Svjedok je istakao i

---

⁴⁷ Dokaz T-1

da su svi ljudi koji su se tu "vrzmali" bili neki policajci, predstavljali se kao neki policajci, ali negira da su to bili pripadnici vojne policije kojoj je on pripadao.

114. Svjedok Mirna Nedeljković, koja se u inkriminisanom periodu, kako je izjavila, javila u vojnu policiju kod komandira Save Babića, kroz svoj iskaz takođe negira da je vojna policija vršila obezbjeđenje fiskulturne sale OŠ "Vuk Karadžić", te opisuje da je ona samo jedne prilike, tamo otišla u pokušaju da izbavi komšiju Idriza. Svjedokinja objašnjava da su "patrolirali ovi mcji iz vcjne policije", ali ističe da oni nisu bili ni na samom ulazu, a posebno ne u sali, nego da su šetali i patrolirali "tamo do ulaza". Iz iskaza ove svjedokinje nadalje proizilazi da su "dobrovoljci" u cijelosti preuzeli salu, da su imali svu vlast u sali, a jedini zadatak, odnosno veza vojne policije sa zarobljenicima je bila u tome što su bili zaduženi da im nose hranu, a što se opet određivalo po smjenama i nosilo do vrata, do ulaza u salu, ali bez ulaženja unutra. Svjedokinja u svom iskazu dodatno pojašnjava da je u početku, prvih par dana, bilo govora da vojna i civilna policija zajedno štite salu, ali kako je istakla, dobrovoljci su ju u potpunosti preuzeli, puštali su koga su htjeli i niko više nije imao bilo kakvog uticaja. Svjedok posebno opisuje događaj kada je zajedno sa svjedokom S-24 otišla do sale da pokuša izbaviti komšiju Idriza Salkića, te ističe da je tom prilikom vidjela ono što je prethodno samo čula, da su zarobljenici mučeni. Naime, svjedok ističe da je vidjela jednog što je imao "njihovu uniformu" u svlačionici sa desne strane, kako maltretira nožem jednog čovjeka. Svjedok je istakla da nije ulazila u salu, nego je čekala da "Bane" izvede Idriza.

115. Na okolnosti izjave koju je dala u fazi istrage, svjedok je pojasnila da je dio izjave u kojoj je rekla da je "u to vrijeme bilo oko 25 vcjnih policajaca i da su svi oni obavljali dužnost stražara ispred fiskulturne sale...u kcjcj su bili zatvoreni muslimani. Obavljali su dužnost po smjenama i mislim da su radili u paru po dva ili četiri stražara...". Naime, kako svjedok ističe, to je bilo samo par dana, u početku, a poslije je bilo polemike, jer pripadnici vojne policije nisu mogli zabraniti dobrovoljcima da ulaze unutra.

116. I zaštićeni svjedok S-24, koji se zajedno sa Mirnom Nedeljković prijavio u vojnu policiju kod komandira Save Babića, opisao je svoja saznanja vezano za dešavanja u fiskulturnoj sali škole Vuk Karadžić, gdje su bili smješteni zarobljeni muškarci Bošnjaci. Svjedok je istakao da je za zarobljenike u školi saznao tek nekoliko dana nakon što su tu dovedeni, kada je od nekoga od kolega saznao da je tim zarobljenicima potrebno odnijeti hranu. Svjedok ističe da je nosio hranu ukupno tri ili četiri puta, u tri ili četiri dana, te da je to činio zajedno sa kolegama iz vojne policije, koji su istovremeno nosili vodu.

Svjedok ističe da vojna policija nije stražarila ispred sale, a kada je upitan na okolnost izjave iz istrage u kojoj je rekao da je hranu koju je nosio predavao vojnim policajcima koji su dežurali, ističe da je kod takve izjave mislio na vojne policajce koji su skupa s njim bili dežurni u smjeni i kojima je ispred ulaza predavana hrana, da bi je oni odnijeli do vrata, jer kako je istakao *“n.je bilo govora da njih dvije žene idu same i unose hranu u osnovnu školu”*. Svjedok je dalje kroz svoj iskaz, opisujući događaj kada su on i Mirna Nedeljković otišli u školu kako bi pokušali izbaviti Mirninog komšiju Idriza, istakao da je izašao ispred sale “Bane”, pripadnik tih dobrovoljaca, koji je kako proizilazi iz iskaza svjedoka, odlučivao i kojeg se pitalo hoće li nekoga pustiti, te je, nakon što su mu donijeli i predali viski i cigarete koje je tražio, pustio Idriza.

117. I ostali svjedoci pripadnici vojne policije, koji su saslušani na glavnom pretresu, i to Milan Nešković, Dušan Mičić, Branislav Mlošević, te svjedok S-26 čiji iskaz je pročitao, saglasno ističu da je zadatak vojne policije bilo obezbjeđenje vojnih lica, važnijih objekata, patrole po gradu, ali izričito negiraju bilo kakvu ulogu pripadnika vojne policije u obezbjeđenju fiskulturne sale gdje su bili zatočeni civili Bošnjaci.

118. Cijeneći njihove iskaze, kako zasebno, tako i dovođenjem istih u međusobnu vezu, vijeće prije svega nalazi da Tužilaštvo sa pravom ukazuje da su svjedoci Marko Deurić, Mirna Nedeljković i zaštićeni svjedok S-24 dajući iskaze na glavnom pretresu, bez za to datog prihvatljivog objašnjenja, djelimično odstupili od iskaza datih u fazi istrage. Analizom njihovih iskaza iz istrage te njihovim dovođenjem u vezu sa ostalim provedenim dokazima, može se zaključiti da su u prvim danima funkcionisanja zatočeničkog objekta postojali pokušaji da se uspostavi obezbjeđenje objekta škole “Vuk Karadžić”, ali kako ovo vijeće zaključuje na temelju iskaza svih saslušanih svjedoka, takvi pokušaji nisu zaživjeli. Osim toga, i ti pokušaji uspostave obezbjeđenja, mogli su se, po ocjeni ovog vijeća, odnositi samo na vanjsko obezbjeđenje fiskulturne sale, dakle neku vrstu straže ili patroliranja ispred same sale, dok niti jedan od saslušanih svjedoka ne potvrđuje, niti na glavnom pretresu, niti u iskazu iz istrage, da je bilo ko od pripadnika vojne policije vršio unutrašnje obezbjeđenje fiskulturne sale u kojoj su bili zatočeni civili Bošnjaci, a posebno ne da ih je na takve zadatke direktno ili posredno rasporedio optuženi Babić. Ono što je posebno značajno, jeste činjenica da iz iskaza svih saslušanih svjedoka, pripadnika vojne policije, proizilazi da oni tim “dobrovoljcima”, “Vukovarcima”, “Arkanovcima” ili “Bijelim orlovima”, kako su se sve, različitim imenima, nazivali ti pripadnici različitih jedinica koje su prema iskazima svih saslušanih svjedoka, u aprilu mjesecu 1992. godine, došli u Bratunac, te

zaveli atmosferu straha i terora, kako za bošnjačko, tako i za domaće srpsko stanovništvo, a među kojima su se posebno isticala lica po nadimcima "Makedonac" i "Bane", bili izvan kontrole optuženog Save Babića, kao komandira jedinice vojne policije Bratunac, koja je u to vrijeme bila u formiranju.

119. Nasuprot takvoj tvrdnji optužbe, iz iskaza svjedoka S-26⁴⁸ proizilazi da se dešavalo da su "dobrovoljci" naređivali pripadnicima vojne policije u određenim slučajevima i tjerali ih na poslušnost. Iskaz ovog svjedoka, upravo potvrđuje da su "dobrovoljci" bili ti koji su imali pod svojom kontrolom unutrašnjost fiskulturne sale u kojoj su bili zatočeni muškarci Bošnjaci, jer svjedok, kada ističe da je jedne prilike kod njega, koji je u svojstvu vojnog policajca koji je bio na dužnosti obezbjeđenja zgrade općine, došao, kako ga svjedok naziva "šef dobrovoljaca" i rekao *"Brko odnesi ovaj paket mojim ljudima da podjele narodu"*. Svjedok dalje ističe da je sa paketom otišao do škole, gdje na vratima zatiče dvojicu ili četvoricu u maskirnim uniformama, koji su mu bili nepoznati, ali kojima je predao paket i kako proizilazi iz njegovog iskaza *"rekao šta im je poručio šef"*. Svjedok Mirna Nedeljković u svom iskazu pak ističe da je za ulazak u školu *Makedonac bio ključna ličnost, tačnije on i Bane i Peki i da bez njihovog odobrenja nijedan vojni policajac nije mogao ući*⁴⁹, a što posredno proizilazi i iz iskaza koje su dale kako svjedokinja Nedeljković, tako i svjedok S-24, koji su rekli da su se za ulazak u školu u pokušaju da izbave Mirninog komšiju Idriza morali obratiti "Banetu". Svjedok Zoran Milosavljević, koji je došao sa prijateljem Slavišom kada je čuo da su muškarci Bošnjaci zarobljeni i da ih drže u školi, u fiskulturnu salu kako bi tim zarobljenim pokušao pomoći takođe ne pominje da u školi zatiče bilo koga od pripadnika vojne policije ili poznatih ljudi iz Bratunca koji su čuvali te zarobljenike navodeći da je vidio njemu nepoznato lice, "dobrovoljca" u maskirnoj uniformi, kako metalnom šipkom tuče jednog zarobljenika.

120. Tačno je, a što proizilazi iz iskaza svjedoka S- 26, ali i iskaza nekih drugih pripadnika vojne policije, da su pripadnici vojne policije održavali sastanke sa optuženim Savom Babićem, svojim komandrom, te da su se ti razgovori dijelom odnosili i na ponašanja dobrovoljaca. Tako iz iskaza svjedoka S-26 proizilazi da se on komandiru Babiću požalio na postupak "šefa dobrovoljaca" jer se osjećao poniženo. Svjedok Dušan Mičić istakao je da je na jednom sastanku vojne policije Savo Babić rekao da se u školi nešto dešava, ali da oni, vojni policajci tu ne smiju prilaziti, a što potvrđuje i svjedok Branislav Milosavljević,

---

⁴⁸ Dokaz T-37

koji kaže da je bilo dobrovoljaca, pa čak i pripadnika neke vojne policije sa bijelim opasačima koji su došli, koji su nadzirali taj proces zarobljavanja Bošnjaka, dok se oni, vojni policajci iz Bratunca, nisu smjeli petljati. Ovaj svjedok ističe da mu je poznato da je optuženi Babić lično imao problem sa dobrovoljcima. Da se optuženi Babić, pokušavao suprotstaviti "dobrovoljcima", te da je zbog toga i lično pretrpio ozbiljne neprijatnosti, ne samo kasnije, o čemu su iskaze dali brojni svjedoci⁵⁰, nego i za vrijeme dok je obnašao dužnost komandira, proizilazi iz iskaza svjedoka Mirne Nedeljković i S-24, koji su opisali događaj kada su u jutarnjim satima, po dolasku u prostorije vojne policije, u jednoj od kancelarija zatekli krv, te saznali da je pripadnik dobrovoljaca "Peki", tu noć doveo jednog Bošnjaka iz Bratunca, te ga tu zlostavljao. S tim u vezi svjedok S-24 ističe da je optuženi Babić tada zabranio da "dobrovoljci" uvode bilo koga u prostorije vojne policije, a taj "Peki" je došao, "*pristonio mu pištolj ...umalo čovjeka nije ubio...*"⁵¹. I iz iskaza ostalih svjedoka, pripadnika vojne policije, proizilazi da je Savo Babić u više navrata pokušao da se suprostavi tim paravojnim jedinicama koje su došle u Bratunac, te da jedinicu vojne policije formira prema standardima i principima po kojima je radio i u koje je vjerovao kao predratni policajac. On je, kako to proizilazi iz iskaza svjedoka Mičića, određena lica iz vojne policije odstranio zbog nečasnih radnji, različitih disciplinskih prijestupa, a zbog toga što se nije slagao sa ponašanjem dobrovoljaca u gradu dolazio je u sukob i sa članovima Kriznog štaba u Bratuncu, Miroslavom Deronjićem i Mommirom Nikolićem koji su, kako to proizilazi iz iskaza svjedoka Milana Neškovića, saradivali sa tim dobrovoljcima. Svi pripadnici vojne policije koji su salušani kao svjedoci potvrdili su da se Savo Babić pokušavao suprotstaviti ponašanju dobrovoljaca (Branislav Milošević, S-24), da je zbog njihovog ponašanja dolazio u sukob sa Deronjićem, da je išao u Krizni štab i podnosio ostavku, koju Deronjić i Nikolić nisu htjeli prihvatiti (S-24), da je doživio lično neprijatnosti od strane pojedinih pripadnika dobrovoljaca i konačno, kako to ističu svjedoci Mirna Nedeljković, Branislav Milošević i neki drugi, da je i vojnu policiju već oko 10.maja 1992. godine napustio iz razloga što nije bio u mogućnosti suprotstaviti se dobrovoljcima, te jedinicu vojne policije formirati i utemeljiti na principima u koje je vjerovao.

---

⁴⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 10.12.2012. godine, str 51

⁵⁰ više svjedoka, kako Tužilaštva tako i odbrane, iznijelo je svoja saznanja o neprijatnostima koje su od strane „dobrovoljaca“ pretrpjeli optuženi i članovi njegove uže porodice- Milenko Prodanović, Rodoljub Đukanović, Miodrag Josipović, Stojan Milovanović, Miloš Mitrofić, Grozda Frančić

⁵¹ Transkript sa glavnog pretresa od 23.09.2013. godine, str.20-21

121. Kada se iskazi ovih svjedoka, pripadnika vojne policije čiji je Savo Babić u inkriminisanom periodu bio komandir, dovedu u vezu sa iskazima svjedoka oštećenih koji su preživjeli zatočeništvo u fiskulturnoj sali OŠ "Vuk Karadžić", a koji opet, kada govore o licima koja su ih za vrijeme boravka u školi čuvala i upravo te "čuvare" označavaju kao lica koja su ih zlostavljala, među kojima posebno ističu "Baneta", "Makedonca", "Dragana iz Milića", ali i izvjesne nepoznate vojnike, pri čemu se sporadično pominje i neko ime nekog od pripadnika vojne policije kojeg su viđali tu i pamte ga u negativnom svjetlu, uz naznaku da neki od svjedoka pominju pojedine pripadnike vojne policije kao osobe u čijem prisustvu nisu maltretirani, očigledno je da provedeni dokazi ne potvrđuju navode optužbe.

122. Pri tome ovo vijeće naglašava da u potpunosti poklanja vjeru iskazima svjedoka oštećenih i u dijelu u kojem su potvrdili da su određeni pripadnici vojne policije dolazili u fiskulturnu salu OŠ "Vuk Karadžić", pri čemu su neki sudjelovali, zajedno sa nepoznatim vojnicima koje svi svjedoci oštećeni saglasno označavaju kao glavne aktere zločina počinjenih u fiskulturnoj sali, u premlaćivanjima i drugim vidovima zlostavljanja. Tako svjedoci Šaban Džananović, S-4, S-6 i S-2 u svojim iskazima pominju lica koja su poznavali iz Bratunca, i to Trišića i Bučalinu, kao osobe koje su ih premlaćivale. Milana Trišića, kao osobu koja je premlaćivala zatvorenike pominje i svjedok S-2. Svjedoci S-15 i S-2 pominjali su Slavoljuba Bučalinu kao lice koje premlaćivalo zatvorenike, pa tako svjedok S-15 navodi da je Bučalina izveo njegovog sina i rekao: "*Kobra ustani, pozvao ga je tako i rekao izadi ovamo. Krenuo je malo sporije, on je reko izadi ili ću vas sve pobiti.*" Svjedok Mustafa Delić je istakao da Nikola Đurković, prijeratni kuhar iz Fontane, sa kojim je on bio dobar, kako je istakao "*više nego kućni prjateji*", rekao "*da bi mu rado pomogao, ali nema šanse*", te da Nikola nije nikoga ubio, a spominje da je Bube Ristanović iz Bratunca tukao zarobljenika Abida, dok Ratko Živanović iako nije nikoga ubio, ponašao se "*ono, kao da će ubiti*". Svjedok S-1 takođe spominje Nikolu Kuhara kao jednog od stražara kojeg je poznao, te ističe da je vidio i prepoznao lice po nadimku "Mungos"⁵². Milenka Prodanovića, u sali je viđao, kako to proizilazi iz njegovog iskaza, i svjedok S-6, ali koji ističe da ih u njegovom prisustvu nije smio niko tući. U dobrom svjetlu, svjedoci S-4 i S-2 pominju izvjesnog "Kokaru" za kojeg kažu da je polupao prozore u sali da se ne bi pogušili.

123. Dakle iskazi navedenih svjedoka potvrđuju da u sali nisu bili samo dobrovoljci nego da se tu zaista nalazilo i ljudi iz Bratunca, uključujući i određen broj pripadnika vojne

---

⁵² Nadimak Milenka Prodanovića

policije čiji komandir je bio optuženi. Međutim, ta činjenica sama po sebi ipak ne dokazuje krivicu optuženog za zlostavljanja zatvorenika u fiskulturnoj sali škole. Kod takvog zaključka, ovo vijeće ima posebno u vidu, upozorenje koje je optuženi dao pripadnicima vojne policije, odnosno zabranu da idu u fiskulturnu salu. Međutim i pored takvog upozorenja, postojala je mogućnost, kako je to istakao u svom iskazu svjedok Branislav Milošević, da su neki od vojnih policajaca samovoljno tamo odlazili. I svjedok S-24 opisujući događaj kada je sa Mirnom Nedeljković išao u školu da pokušaju izbaviti Idriza, ističe da su tamo otišli bez znanja optuženog Save Babića. Osim toga, svjedok Milenko Prodanović, identifikovan od više zarobljenih muškaraca Bošnjaka kao osoba koja je viđana u sali, u svom iskazu je istakao da je naređenja za odlazak u salu dobijao od Deronjića, dok je svjedok S-26, kako je to već prethodno istaknuto, od "šefa dobrovoljaca" dobio naređenje da ode u salu i "njegovim ljudima" preda paket.

124. Dakle, Tužilaštvo nije niti dokazalo da je optuženi znao, a niti da je mogao znati za takve aktivnosti pripadnika svoje jedinice, te da je to, propustio spriječiti, odnosno sankcionisati. Nasuprot tome, svi saslušani pripadnici vojne policije, kao i oni koji su imali saznanja o aktivnostima optuženog iz inkriminisanog perioda, istakli su da je optuženi bio profesionalac u svom poslu, te da je pripadnike vojne policije za sve vidove nediscipline kažnjavao ili otpuštao iz jedinice⁵³, da je izričito zabranjivao bilo kakvu vezu pripadnika vojne policije sa zatočenicima iz sale, na temelju čega ovo vijeće zaključuje da je optuženi u potpunosti težio tome da sve radnje koje poduzimaju pripadnici vojne policije čiji je komandir, budu u skladu sa zakonom i kodeksom profesionalnog ponašanja, pri tome jasno izražavajući svoje protivljenje i preduzimajući odgovarajuće mjere prema onima pripadnicima policije koji su ispoljavali suprotno ponašanje.

125. Nadalje, kako je već istaknuto, Tužilaštvo izvedenim dokazima nije dokazalo na nesumnjiv način da je optuženi imao obavezu spriječiti počinjenje krivičnog djela, a posebno, da je za to imao faktičku moć i ovlaštenja. Naime, iz iskaza saslušanih svjedoka Tužilaštva i odbrane proizilazi da je u inkriminisanom periodu u Bratuncu, postojao paralelan sistem nadređenosti, te da iako je Savo Babić bio komandir vojne policije, iz iskaza vojnih policajaca Marka Deurića, Milenka Prodanovića, proizilazi da su izvjesna

---

⁵³ Svjedok Milan Nešković je u iskazu rekao da je Savo Babić kaznio Branka Vlaču, udaljio ga iz vojne policije, a kad aje došao novi komandir vratio se i Vlačo. Navedeno potvrđuje i svjedok S-24, koja ističe da je i Nikola Đurković bio udaljen iz jedinice, ali da se vratio u vojnu policiju nakon odlaska Save Babića

naređenja dobijali i od Miroslava Deronjića koji je u to vrijeme bio predsjednik Kriznog štaba u Bratuncu i koji je prema iskazima brojnih svjedoka, podržavao “dobrovoljce”.

126. To da je Krizni štab bio uključen u sva dešavanja i da su članovi Kriznog štaba djelovali zajedno sa “dobrovoljcima” u cilju progona muslimanskog stanovništva opštine Bratunac na diskriminatornoj osnovi, nizom nečovječnih djela, proizilazi iz izvedenih dokaza. Tako svi svjedoci oštećeni svojim iskazima potvrđuju da su zarobljeni i na stadion u Bratuncu dovedeni od strane nepoznatih vojnika, koji su ih tu i čuvali, izvršili razdvajanje muškaraca od žena i djece, a zatim muškarce sproveli u prostorije fiskulturne sale, a već taj dan, na stadionu svjedoci viđaju Miroslava Deronjića, predsjednika Kriznog štaba Opštine Bratunac, dok kako je to već obrazloženo u dijelu koji se odnosi tačku a) izreke presude, niko od svjedoka ne potvrđuje prisustvo Savo Babića. Nadalje, svjedok Milenko Prodanović navodi da je njegova jedinica imala oko 35 ljudi, da su djelovali uz koordinaciju Kriznog štaba koji je donosio odluke i koji je odlučivao i o zarobljenicima. Svjedok Prodanović ističe *“Pa uglavnom kažem znači alfa i omega što bi se reklo bio je Miroslav Deronjić i Momir Nikolić ...oko, oko Deronjića je sve se vrtilo i Momira Nikolića.”*⁵⁴. Svjedok dalje pojašnjava da nikada nije čuo da je o tome odlučivao Savo Babić. U pogledu onoga što je vidio u školi, kada je otišao tamo po naredbi Deronjića, uvjetima kakvi su tamo vladali, svjedok ističe: *“Pa rekao sam Momiru Nikoliću, znači ovo što je, on je bio načelnik za bezbjednost, rekao sam kakvi su uslovi, znači da je, da je zagušljivo, da je, sve znači da treba nešto uraditi sa tih ljudi, da ne budu tu”*⁵⁵, a Momir Nikolić je na to rekao *„vid’iću sa Deronjićem”*⁵⁶.

127. Članstvo optuženog u Kriznom štabu Opštine Bratunac, iako je isti, kako to proizilazi iz iskaza pojedinih svjedoka, odlazio na neke sastanke u Krizni štab, po ocjeni ovog vijeća, nije dokazano.

128. Svjedoci Milan Nešković, Jovan Nikolić, Srbislav Davidović i Dušan Mičić, te svjedok odbrane Rodoljub Đukanović, izričiti su da optuženi nije bio član Kriznog štaba. Naprotiv, svjedoci ističu da su upoznati sa sukobima i neslaganjem optuženog sa Miroslavom Deronjićem, te tako svjedok Milan Nešković ističe:

---

⁵⁴ Transkript od 26.08.2013. godine, str.86

⁵⁵ Ibid., str.89

⁵⁶ Ibid

“Deronjić je tad bio, moram reći iskreno, jest da je on pokojni, ne ispada možda korektno ali to je tako, bio je Bog i batina. On je dolazio često sa gospodinom Babićem. Nisam mog'o čuti šta razgovaraju ali sam vidno vidio i ponekad i ljutog gospodina Babića ... znači nekih nesuglasica je bilo. I samo sam to vidio s kim se sast'o i ni s kim više. I pretpostavljam da je on nare, ... ovaj, naređiv'o Babiću. A šta ne znam...”⁵⁷

129. Svjedok Jovan Nikolić, koji je radio u Kriznom štabu, potvrđuje da je viđao Savu Babića i Miroslava Deronjića zajedno, ali da je Savo uvijek bio ljut i da je bilo nesuglasica među njima. Svjedok misli da su bili u sukobu zato što Savo Babić nije htio slušati Deronjićeve naređenja, kao i zbog toga što optuženi nije htio ubaciti njegove ljude u vojnu policiju. Svjedok Nikolić je također potvrdio da je Miroslav Deronjić surađivao sa dobrovoljcima, a svjedok Srblav Davidović da je Savo Babić na poziciji komandira Vojne policije bio jedno 20 dana, te se sjeća da mu je Miroslav Deronjić jedne prilike rekao da ima problema sa Savom Babićem, jer se sukobljava sa dobrovoljcima. Svjedok S-24, pripadnik Vojne policije, tvrdi da je optuženi Savo Babić u nekoliko navrata išao u Krizni štab Deronjiću i Nikoliću da podnese ostavku, ali da oni ostavku nisu htjeli prihvatiti.

130. Tužilaštvo je u dokazni materijal uložilo i izjavu Miroslava Deronjića datu MKSJ⁵⁸ te transkripte njegovog svjedočenja u predmetima protiv Krajišnika i Miloševića MKSJ-a⁵⁹, a koje su u određenim segmentima relevantne i za predmetne inkriminacije. Iz izjave Miroslava Deronjića⁶⁰, proizilazi, po ocjeni ovog vijeća, upravo potvrda postojanja odnosa između “dobrovoljaca” i Kriznog štaba, a istovremeno, pokušaj Save Babića, da informišući Deronjića o dešavanjima u školi, pokuša stati u kraj navedenim zločinima. Naime, Deronjić je u izjavi istakao da ga je Savo Babić informisao da dobrovoljci ubijaju ljude u hangaru. Deronjić je, kako proizilazi iz izjave, upravo bio došao sa Pala, te za takva dešavanja u školi, za koja su kako su potvrdili brojni saslušani svjedoci svi na neki način čuli ili saznali, nije morao znati. Kako proizilazi dalje iz njegove izjave, Miroslav Deronjić je sazvao sastanak Kriznog štaba, gdje je bio pozvan i Predrag Čubrila, kojem je rečeno da dobrovoljci moraju prestati sa tim aktivnostima i da je vojna policija nemoćna. No i dalje se nastavio isti obrazac ponašanja dobrovoljaca. Miroslav Deronjić navodi da je 13/14. maja donio odluku o puštanju ljudi iz škole, jer nije imao kontrolu nad dobrovoljcima - *“tako smo donjeli odluku da oslobodimo sve te ljudi te iste noći i da će nam civilna policija pomoći u tome. Savo Babić je rekao da može da računamo i na pomoć vjone policije.”* Cijeneći

---

⁵⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 16.09.2013. godine, str.30-31

⁵⁸ Dokaz T-39

⁵⁹ Dokaz T-40do –T-46

navedeno, ovo vijeće nalazi da izjava Miroslava Deronjića, potvrđuje prednji zaključak ovog vijeća, a to je, da je fiskulturna sala u kojoj su bili zarobljeni muškarci Bošnjaci, bila u faktičkoj vlasti paravojnih jedinica, "dobrovoljaca" koji su došli u Bratunac, a sa kojima je optuženi Deronjić kao predsjednik Kriznog štaba sarađivao, pa je mogao i odlučivati o njihovom zadržavanju ili puštanju, dok je sva veza optuženog Save Babića sa zarobljenim muškarcima Bošnjacima u tome da doprinese da isti budu spašeni.

131. Cijeneći provedene dokaze kako zasebno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, ovo vijeće zaključuje da Tužilaštvo s jedne strane nije dokazalo da je vojna policija čiji je komandir bio optuženi Babić bila zadužena i imala stvarnu kontrolu nad zatočeničkim objektom gdje su bili zatočeni civili, pa time ni mogućnost da spriječi bilo čiji ulazak u taj objekat, a s druge strane da je onima u čijoj faktičkoj vlasti je taj zatočenički objekat bio, pripadnicima tih paravojnih jedinica koje su došle u Bratunac, među kojima i već pominjane "Makedonca" i "Baneta", optuženi mogao bilo šta narediti, odnosno da je imao ovlaštenja i moć da spriječi njihova nečovječna postupanja. Nadalje, imajući u vidu da je optuženom stavljeno na teret da je *"propustio preduzeti odgovarajuće mjere da spriječi počinjenje krivičnog djela"*, Tužilaštvo je bilo dužno dokazati da je prema nekom propisu ili aktu optuženi kao komandir vojne policije, bio obavezan da spriječi bilo koga da uđe u objekat gdje su držani zatočeni, a što takođe nije učinjeno. Konačno, Tužilaštvo je bilo u obavezi dokazati da je optuženi imao stvarnu moć da spriječi ili sankcioniše takva ponašanja, a što takođe, po ocjeni ovog vijeća, izvedenim dokazima nije učinjeno. Obzirom da nisu dokazani ovi elementi komandne odgovornosti, izostala je potreba analize dokaza u vezi sa postojanjem ili nepostojanjem njenih ostalih elemenata (znanje/saznanje nadređenog da su njemu podređeni počinili krivično djelo, kao i da li je nadređeni preduzeo nužne i razumne mjere u cilju kažnjavanja podređenih koji su počinili krivičnog djela).

132. Ovdje vijeće nalazi potrebnim kratko se osvrnuti na prigovor Tužilaštva, a vezano za dokaze kojima je osporavan kredibilitet svjedoka odbrane Rodoljuba Đukanovića. S tim u vezi ovo vijeće nalazi dokazanim da je ovaj svjedok od strane OHR-a smijenjen sa funkcije predsjednika Izvršnog odbora zbog, kako je navedeno u Odluci, odbijanja saradnje sa MKSJ-om. Međutim, isto tako je dokazano da je isti davao iskaz pred MKSJ-om u svojstvu svjedoka. To, kao i činjenica da se činjenični zaključci u ovoj presudi ne temelje isključivo

---

⁶⁰Dokaz T-39

niti u odlučujućoj mjeri na iskazu ovog svjedoka, po ocjeni ovog vijeća, čini izlišnim svako dalje analiziranje kredibiliteta ovog svjedoka.

133. Iz svih navedenih razloga valjalo je na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH donijeti presudu kojom se optuženi Savo Babić oslobađa od optužbe.

VIII. TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA

134. Imajući u vidu da je ovom presudom optuženi Savo Babić u cijelosti oslobođen od optužbe, to je na temelju člana 189. stav 1. ZKP BiH valjalo odlučiti da svi troškovi krivičnog postupka, i to troškovi iz člana 185. stav 2. tačke a) do f) ovog zakona, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i nagrada branitelja, padaju na teret budžetskih sredstava.

IX. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNOM ZAHTJEVU

135. Na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH, svi oštećeni se upućuju da imovinskopravne zahtjeve mogu ostvarivati u parničnom postupku.

ZAPISNIČAR

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Nevena Alićehajić

Redžib Begić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.

X. ANEX

A. SVJEDOCI TUŽILAŠTVA

1. Marko Deurić, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog ocje,jer,ja*
2. Mirna Nedeljковиć, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog*

ocje,jer,ja

3. Srbislav Davidović,
4. Dane Lonačarević,
5. Zoran Milosavljević, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog*

ocje,jer,ja

6. Dušan Mičića, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog ocje,jer,ja*
7. Branislav Milošević, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog*

ocje,jer,ja

8. Miloš Mitrović,
9. Vahid Salkić,
10. Mustafa Delić,
11. Šaban Džananović,
12. Mirsad Karić,
13. Kemal Hodžić,
14. Milenko Prodanović,
15. Milan Nešković, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog*

ocje,jer,ja

16. Jovan Nikolić,
17. svjedok S-27,
18. svjedok S-1,
19. svjedok S-2,
20. svjedok S-6,
21. svjedok S-24, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog ocje,jer,ja*
22. svjedok S-18,
23. svjedok S-12,
24. svjedok S-13,
25. svjedok S-4,
26. svjedok S-7,

27. svjedok S-9,
28. svjedok S-10
29. svjedok S-15, *iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog ocjejerja*
30. Mustafe Begić,
31. Smajil Karamujić,
32. Osman Osmanović
33. S-26

te vještaci dr.Vedo Tuco i dr.Marija Kaučić Komšić.

B. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE ⁶¹

T-1 Jedinični karton broj: OMM220748471 od 04.01.2012. godine; Fotokopija avionskog snimka Bratunca; Zapisnik o saslušanju svjedoka, Deurić Marka od 04.01.2012. godine

T-2 Zapisnik o saslušanju nedeljковиć Mirne od 23.04.2008. godine broj: 17-04/204-2-473/08 date pred Državnom agencijom za istrage i zaštitu

T-3 Spisak sa redigovanim imenima svjedoka (C1320164), Forografije grada Bratunca, Forografije za školu;

T-4 AV zapis od 16.11.2011. godine, saslušanje svjedoka Mirna Nedeljковиć;

T-5 Fotografija Bratunca;

T-6 Zapisnik o saslušanju svjedoka Lončarević Daneta, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-04-2-851/07 od 22.08.2007. godine;

T-7 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mičić Dušana, Tužilaštvo BiH broj. T 20 0 KTRZ 000749 10 od dana 15.12.2011. godine zajedno sa audio zapisom saslušanja i mapom grada Bratunca

T-8 Zapisnik o saslušanju svjedoka Milosavljević Zorana, Tužilaštvo BiH broj: T 20 0 KTRZ 000749 10 od dana 15.03.2012. godine, zajedno sa audio zapisom saslušanja i mapom grada

---

⁶¹ Prilikom evidentiranja brojeva, Sud je preskočio broj T-29 - Službena zabilješka saradnika;

Bratunca, Jediničnim kartonom za Milosavljević Zorana i crtežom grada sačinjen od strane Milosavljević Zorana

T-9 LD za Juni 1992. godine;

T-10 Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Branislava, broj, T 20 0 KTRZ 0000749 10 od 05.01.2012. godine;

T-11 Mapa grada Bratunca;

T-12 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mitrović Miloša, broj: T 20 0 KTRZ 0000749 10 od 02.02.2012. godine zajedno sa mapom grada Bratunca i audio zapisom navedenog saslušanja;

T-13 Zapisnik o saslušanju svjedoka Džananović Šabana, Državna agencija za istrage i zaštitu broj:17/-04/2-04-2-698/07 od 04.07.2007. godine;

T-14 Zapisnik o saslušanju svjedoka Prodanović Milenka zajedno sa fotografijom (mapa Bratunca) i CD – om o saslušanju, Tužilaštvo BiH broj: T 20 0 KTRZ 0000749 10 od 14.03.2012. godine;

T-15 Fotokopija Matičnog kartona broj 1114066963, uloženi kao dokument dok Tužilaštvo ne dostavi original, dana 09.09.2013. godine Tužilaštvo BiH dostavilo ovjerene fotokopije;

T-16 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-1, Državna agencija za istrage i zaštitu;

T-17 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-6, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-6-04-1080/80 od 24.10.2008. godine;

T-18 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-6, Tužilaštvo BiH, broj: T10 0 KTRZ 0000749 10 od 12.04.2011. godine;

T-19 Spisak zarobljenika iz Bratunca primljenih u Visoko dana 16.05.1992. godine, SB-2, Crveni Križ Bosne i Hercegovine, Visoko;

T-20 Potvrda da se S-6 nalazi na spisku zarobljenika, SB – 3, Crveni Križ, broj: 62 od 19.05.1992. godine;

T-21 Izvod iz spiska zarobljenih lica, SB-1, Crveni Križ, uloženi u spis kao dokaz Tužilaštva T-21

T-22 Zapisnik o salušanju svjedoka Nešković Milana zajedno sa CD – om o saslušanju, Tužilaštvo BiH broj: T 20 0 KTRZ 000749 10 od 14.12.2011. godine;

T-23 Mapa grada Bratunca sa obilježenim objektima od strane svjedoka Nešković Milana;

T-24 Fotokopija Ličnog dohotka za juni mjesec, lista pripadnika Vojne policije, haški broj 01335404,

T-24a Fotokopija Ličnog dohotka za juni mjesec, lista pripadnika Vojne policije, haški broj 01335404,

T-25 Audio CD c-p-24 (104) S-24 (audio+zapisnik) 09.11.2011. godine – u vezi sa T-27

T-26 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-24 pred Okružnim tužilaštvom u Srebrenici, broj 17-04/2-04-2-502/08, od dana 08.05.2008. godine

T-26a kopija T-26

T-27 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-24 pred Tužilaštvom BiH, broj T 20 0 KTRZ 000749 10, od dana 02.11.2011. godine

T-28 Spisak vojnih obveznika Vojne policije Bratunac, Haški broj: C1320164

T-30 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-18, Državna agencija za istrage i zaštitu, 17-04/2-04-2-1056/07 od 06.11.2007. godine

T-31 Fotografija S-12,

T-32 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-13, Državna komisija za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima na području BiH, Predsjedništvo R BiH;

T-33 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-15 pred Državnom agencijom za istrage i zaštitu, broj 17-04/2-04-2-649/07, od dana 21.06.2007. godine;

T-34 Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmanović Osmana, SIPA broj 17-04/2-04-2-703/07 od 06.07.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih za Osmanović Osmana, Općina Tuzla broj: 10/13-1-02617/12 od 22.05.2012. godine; Dopis, dostava izvoda iz MKU za svjedoka Osmanović

osmana, Opština Tuzla broj: 10/1-13/2-7471 od 22.05.2012. godine, sve zajedno uloženo u sudski spis kao dokaz Tužilaštva T-34

T-35 Zapisnik o saslušanju svjedoka Begić Mustafe, SIPA broj: 17-04/2-04-2-1024/08 od 15.10.2008. godine; Izvod iz matične knjige umrlih za svjedoka Begić Mustafe, Opština Bratunac broj: 02-4-202-160/12 od 26.04.2012. godine, sve zajedno uloženo u sudski spis kao dokaz Tužilaštva T-35;

T-36 Zapisnik o saslušanju svjedoka Karamujić Smajila, SIPA broj 17-04/2-04-2-645/07 od 19.06.2007. godine; Izvod iz MKU za svjedoka Karamujić Smajila, Opština Bratunac broj: 02-4-202-159/12 od 26.04.2012. godine, sve zajedno uloženo u sudski spis kao dokaz Tužilaštva BiH T-36;

T-37 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-26, uloženo u spis kao dokaz T-37.

T-38 Nalaz vještaka: Krizni štabovi bosanskih Srba, ratna predsjedništva i ratne komisije 1991.-1995.god., Dorothea Hanson, iz predmeta IT-95-5/18-T protiv Radovana Karadžića, uvršteno kao dokaz P2580 u predmetu Karadžić;

T-39 MKSJ izjava svjedoka (preminuo) Miroslav Deronjić, od 25.11.2003.god.;

T-40 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 12.02.2004.god.,

T-41 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 13.02.2004.god.,

T-42 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 16.02.2004.god.,

T-43 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 18.02.2004.god.,

T-44 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 19.02.2004.god.,

T-45 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-02-54-T protiv Slobodana Miloševića od 26.11.2003.god.,

T-46 Transkript svjedočenja Miroslava Deronjića u predmetu IT-02-54-T protiv Slobodana Miloševića od 27.11.2003.god.,

T-47 MKSJ 92bis Izjava svjedoka Ašima Džambasovića od 02.05.2003.god.;

T-48 Transkript svjedočenja svjedoka Ašima Džambasovića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 23.09.2004.god.;

T-49 Transkript svjedočenja svjedoka Ašima Džambasovića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 24.09.2004.god.;

T-50 MKSJ izjava svjedoka Nijaza Dubičića od 28.01.1999.god.;

T-51 Transkript svjedočenja svjedoka Nijaza Dubičića u predmetu IT-00-39-T protiv Momčila Krajšnika od 11.02.2004.god.;

T-52 MKSJ izjava svjedoka Dževada Gušića od 15.04.1999.god.;

T-53 Transkript svjedočenja Dževada Gušića u predmetu IT-02-54-T protiv Slobodana Miloševića od 05.05.2003.god.;

T-54 Transkript svjedočenja Dževada Gušića u predmetu IT-02-54-T protiv Slobodana Miloševića od 06.05.2003.god.;

T-55 Transkript svjedočenja Dževada Gušića u predmetu IT-95-5/18-T protiv Radovana Karadžića od 24.08.2011.god.;

T-56 Fotografija zgrade Osnovne škole Vuk Karadžić snimljena iz zraka sa lokacijom fiskulturne sale i hangara u Bratuncu, uvedena kao dokaz broj P440.4 tokom svjedočenja svjedoka B-1070 u predmetu protiv Slobodana Miloševića IT-02-54 u MKSJ-u

T-57 Popis stanovništva u Bosni i Hercegovini, 1991., ERN 0048-1910-0048-2329(UTVRĐENA ČINJENICA)

T-58 Odluka ministra narodne odbrane Bogdana Subotića o formiranju teritorijalne odbrane kao oružanih snaga SBiH, 18.04.1992.god., ERN 0410-2407-0410-2408

T-59 Odluka Ministarstva odbrane Srpske R BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti, 16.04.1992.god., ERN 0057-4584-0057-4585

T-60 Mapa grada Bratunca, ERN 0355-6930-0355-6930

T-61 Naredba Kriznog štaba Srpske opštine Bratunac o formiranju štabova, komandi i jedinica TO, 13.04.1992.god., ERN 0083-5804-0083-5804

T-62 Naredba Kriznog štaba Srpske opštine Bratunac o opštoj mobilizaciji, br. 01-07-92, 16.04.1992.god., ERN 0083-5802-0083-5803 UTVRĐENA ČINJENICA

T-63 Naredba Kriznog štaba Srpske opštine Bratunac o razoružanju građana, br. 01.09/92, 19.04.1992.god., ERN 0083-5779-0083-5779

T-64 Naredba Kriznog štaba Bratunac o zabrani djelovanja na teritoriji opštine Bratunac svim paravojnim formacijama i nelegalnim građanima, 01.05.1992.god., ERN 0083-5769-0083-5772 UTVRĐENA ČINJENICA

T-65 Spisak 400 lica koja su dovezena iz Bratunca na Pale, u potpisu Slobodan Marković, 14.05.1992.god., ERN 0083-5780-0083-5799

T-66 Odluka vlasti Srpske opštine Bratunac, 25.06.1992.god., o isplati pripadnicima vojske Srpske Republike BiH na teritoriji opštine Bratunac, pripadnicima Teritorijalne odbrane opštine Bratunac i drugim pripadnicima za mjesec maj 1992.god., u potpisu Rodoljub Đukanović, strana 0132-0247 u: Spisak pripadnika TO Bratunac i lični dohodak isplaćen za maj 1992.god., ERN 0132-0144-0132-0276 – odabrano iz dokaza br. 73

T-67 Knjiga sa fotografijama s oznakom "Fotografisanje lokacije stadion" načinila SIPA, 10.05.2011.god.

T-68 Knjiga sa fotografijama s oznakom "Fotografisanje lokacije Osnovna škola Branko Radičević fiskulturna sala", načinila SIPA, 10.05.2011.god

T-69 Knjiga sa fotografijama s oznakom "Fotografisanje lokacije Osnovna škola Branko Radičević fiskulturna sala", načinila SIPA, 10.05.2011.god.

T-70 Skica Osnovne škole Branko Radičević sa fiskulturnom salom, ulicama u neposrednoj blizini škole i stadiona, načinila SIPA, 10.05.2011.god.

T-71 Skica Osnovne škole Branko Radičević sa fiskulturnom salom, sa dimenzijama, načinila SIPA, 10.05.2011.god.

T-72 Skica fiskulturne sale Osnovne škole Branko Radičević, sa dimenzijama, načinila SIPA, 10.05.2011.god.

T-73 Matični karton (VOB-2) za Savu Babića

T-74 Jedinični karton (VOB-3) za Savu Babića

T-75 Pravilo službe vojne policije Oružanih snaga SFRJ, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1985. ERN 0207-2098-0207-2100.

T-76 Izvod iz Matične knjige umrlih za preminulog svjedoka Miroslava Deronjića

T-77 Zabilješke sa sjednice Savjeta stranke SDS, 15.10.1991.god., ERN SA02-8719-SA02-8722

T-78 Video zapis sa sjednice Parlamentarne skupštine BiH, oktobar 1991.god., video V000-0270-1, dostavio MKSJ;

T-79 SDS i (srpski) Savjet za nacionalnu bezbednost, strogo povjerljivo, Instrukcija obavještajno-bezbjedonosnog i samozaštitnog sistema Srpske demokratske stranke, bez naznačenog datuma, ERN SA00-6473-SA00-6480

T-80 SDS strogo povjerljiva instrukcija o "Postupanju opština u uslovima prestanka funkcionisanja republičkih organa uprave", 23.02.1991.god., ERN SA04-1953-SA04-1955

T-81 Stenografske bilješke sa Skupštine SDS BiH, Sarajevo, 12.07.1991.god., ERN 0092-8629-0092-8749 (UTVRĐENA ČINJENICA)

T-82 Obavezujuće smjernice predsjednika SDS-a Karadžića za sve opštinske odbore da svoje sastanke održavaju jednom sedmično, 15.08.1991.god., ERN 0056-3322-0056-3322

T-83 Odluka Izvršnog odbora SDS-a o imenovanju komisije za kadrovska i organizaciona pitanja, 09.09.1991.god., ERN 0048-2507-0048-2507

T-84 Proglas SDS-a srpskom narodu, 16.10.1991.god., ERN SA04-1167-SA04-1168

T-85 Telegram predsjednika SDS-a Karadžića upućen SDS-u u Zavidovićima, 18.10.1991.god., ERN 0031-7417-0031-7417

T-86 Telegram predsjednika SDS-a Karadžića upućen SDS-u Donji Vakuf, 18.10.1991.god., ERN 0104-6075-0104-6075

T-87 Zapisnik SDS-a u Parlamentu BiH-a, 19.10.1991.god., ERN 0205-2499-0205-2509

T-88 Faks iz SDS-a Novi Travnik upućen Glavnom odboru SDS-a, 19.10.1991.god. o postupanju u skladu s naredbom, ERN R103-6821-R103-6821

T-89 Odgovor iz SDS-a Odžak, 20.10.1991.god., ERN SA02-2812-SA02-2812

T-90 Stenografske bilješke konstituirajuće sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, 24.10.1991.god., ERN SA01-2055-SA01-2164 (UTVRĐENA ČINJENICA)

T-91 Odluka Skupštine srpskog naroda u BiH o ostajanju srpskog naroda Bosne i Hercegovine u zajedničkoj državi Jugoslaviji, 24.10.1991.god., ERN SA01-0629-SA01-0629

T-92 Stenografske bilješke Druge sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, 21.11.1991.god., ERN SA01-1999-SA01-2054

T-93 Zapisnik Druge sjednice Skupštine srpskog naroda Bosne i Hercegovine, 21.11.1991.god., ERN 0033-3184-0033-3190

T-94 Zaključci Skupštine srpskog naroda u BiH, 21.11.1991.god., ERN 0113-8859-0113-8859

T-95 Zapisnik sa zasjedanja Glavnog odbora SDS-a, 21.11.1991.god., ERN 0092-8750-0092-8751

T-96 Zapisnik sa zajedničke sjednice Gradskog i Izvršnog odbora SDS-a, 27.11.1991.god., ERN SA02-3360-SA02-3366,

T-97 Stenogram sa Trećeg zasjedanja Skupštine srpskog naroda u BiH, 11.12.1991.god., ERN SA02-4931-SA02-5059

T-98 Preporuka o osnivanju skupština opština srpskog naroda Bosni i Hercegovine, br. 02-

53/91, 11.12.1991.god., ERN 0049-7243-0049-7254

T-99 Uputstvo Glavnog odbora SDS-a o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima (varijanta A i varijanta B), 19.12.1991.god., ERN 0018-4274-0018-4283(UTVRĐENA ČINJENICA)

T-100 Stenogram sa Četvrte sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, 21.12.1991.god., ERN SA02-5060-SA02-5060

T-101 Stenogram sa Pete sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, 09.01.1992.god., ERN 0244 1677 0244 1741(UTVRĐENA ČINJENICA)

T-102 Zapisnik sa proširene sjednice Glavnog i Izvršnog odbora SDS-a, 14.02.1992.god., ERN 0400-2197-0400-2218

T-103 Naredba predsjednika Vlade Srpske Republike BiH Branka Čerića, br.21-9/92, o opštoj mobilizaciji upućena opštinskim kriznim štabovima, ERN 0090-4457-0090-4457

T-104 Stenogram sa Dvanaeste sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, 24.03.1992.god., ERN SA02-5781-SA02-5827

T-105 Stenogram sa Trinaeste sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, 24.03.1992.god., ERN SA02-5828-SA02-5840

T-106 Stenogram Četrnaeste sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, 27.03.1992.god., ERN 0089-6915-0089-6949

T-107 Zapisnik sa Šesnaeste sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, ERN 0084-7711-0084-7761, ERN 0084-7711-0084-7761

T-108 Saopštenje za javnost Savjeta za nacionalnu bezbjednost, u potpisu Predsjednik savjeta Radovan Karadžić, 04.04.1992.god., ERN 0058-3805-0058-3805(UTVRĐENA ČINJENICA)

T-109 Zapisnik sa zajedničkog sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH, 15.04.1992.god., ERN 0124-5291-0124-5293

T-110 Zapisnik sa zajedničke sjednice Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske republike BiH, 27.04.1992.god., ERN 0076- 8037-0076-8038

T-111 Zapisnik sa sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH, 28.04.1992.god., ERN 0124-5307-0124-5308

T-112 Zapisnik sa sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH, 01.05.1992.god., ERN 0124-5309-0124-5310

T-113 Zapisnik sa sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH, 08.05.1992.god., ERN 0124-5309-0124-5310

T-114 Zapisnik sa sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH, 10.05.1992.god., ERN 0124-5315-0124-5317

T-115 Zapisnik sa sjednice Vlade Srpske Republike BiH, 18.05.1992.god., ERN 0124-5318-0124-5319

T-116 Zapisnik sa Dvanaestog zasjedanja Vlade Srpske Republike BiH, 21.05.1992.god., ERN 0124-5322-0124-5324,

T-117 Zaljucci iz procjene stanja na prostoru BiH, 20.03.1992.god., ERN 0210-0104-0210-0117

T-118 Strogo povjerljiv dopis upućen Generalštabu OS SFRJ, januar ili februar 1992.god., bez naznačenog datuma, ERN SA03-0809-SA03-0812(UTVRĐENA ČINJENICA)

T-119 Faks Rajka Dukića, predsjednika Izvršnog odbora SDS upućen svim opštinskim odborima SDS-a, 13.03.1992.god., ERN 0018-4291-0018-4291

T-120 Dopis generala Milutina Kukanjca upućen JNA, 20.03.1992.god., ERN 0210-0104-0210-0117

T-121 Zapisnik sa Prve sjednice Izvršnog vijeća SAO Birač, 18.02.1992.god., ERN 0083-6027-0083-6029

T-122 Odluka Predsjedništva Srpske Republike Bosne i Hercegovine o povratku iseljenih lica na teritoriju Srpske Republike Bosne i Hercegovine, 02.06.1992.god., ERN 0044-7475-0044-7475

T-123 Dopis Branka Đerića upućen firmi "Boksit" u Milićima, 24.05.1992.god., ERN 0124-6854-0124-6854

T-124 Zapisnik sa sastanka Opštinskog odbora Bratunac, 24.02.1992.go., ERN 0219-2723-0219-2725

T-125 Dopis Rajka Dukića upućen Radovanu Karadžiću, 15.12.1991.god., ERN 0084-5301-0084-5301(UTVRĐENA ČINJENICA)

T-126 Pregled prihoda i troškova po namjeni od 11.05.1992. do 30.06.1992.god., 30.06.1992.god., ERN 0225-2619-0225-2626

T-127 Rekapitulacija blagajničkog poslovanja blagajne Kriznog štaba Vogošća u periodu od 01. do 31.05.1992.god., 01.06.1992.god., ERN 0222-5220-0222-5221

T-128 Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba Trnovo, 29.04.1992.god., ERN 0227-6136-0227-6138

T-129 Dopis Božidara Antića, ministar privrede, o izdavanju određenog vatrenog naoružanja i municije Kriznom štabu Grbavica, 24.05.1992.god., ERN 0124-6859-0124-6859

T-130 Zapisnik sa Prvog sastanka Kriznog štaba Bratunac, 26.10.1991.god., ERN 0304-6958

T-131 Zapisnik sa sastanka Opštinskog odbora SDS-a Bratunac, 23.12.1991.god., ERN 0219-2721-0219-2721 (dio ERN 0219-2709-0219-2805)

T132 Knjiga sa zapisnicima SDS-a Bratunac 1990. i 1991. god., ERN 0299-3040-0299-3169

T-133 Knjiga sa zapisnicima SDS-a Bratunac 1991., 1992., 1993., 1994. i 1995.god., ERN 0299-2859-0299-3039

T-134 Zapisnik SDS-a Bratunac, bez naznačenog datuma, ERN 0219-2618-0219-2619 odabir iz dokaza broj 80

T-135 Zapisnik SDS-a Bratunac, 25.10.1991.god., ERN 0218-2717-0218-2718

T-136 Zapisnik Opštinskog odbora Bratunac, 24.02.1992.god., ERN 0219-2723-0219-2725

T-137 Naredba Vlade Srpske R BiH br. 03-253 upućena Kriznom štabu Sokolac da obezbijedi tri šlepera kojima treba prebaciti zarobljenike na relaciji Pale - Visoko, 15.05.1992.god., ERN 0124-6752-0124-6752

T-138 Video V000-3811-1 sa snimcima zarobljenika razmjenjenih u Visokom 16.05.1992.god., preuzeto od MKSJ-a;

T-139 Video V000-3195 sa snimcima izbjeglica razmjenjenih 16.05.1992.god. sa Pala kako opisuju patnju kroz koju su prošli dok su ih progonili iz Bratunca i držali zatvorene u školi Vuk Karadžić, preuzeto d MKSJ-a;

T-140 Spisak pripadnika TO Bratunac i ličnih dohodaka isplaćenih u maju 1992.god., ERN 0132-0144-0132-0276

T-141 Naredba komandanta Generalštaba Vojske Republike Srpske br. 30/18-25, 03.07.1992.god., izuzeto iz Vojnog arhiva Banja Luka

T-142 Izvještaj o radu Vojne policije Bratunac na početku rata do 04.03.1993.god., od 04.03.1993.god., ERN 0132-2014-0132-2021

T-143 Proglas Skupštine opštine Bratunac od 20.05.1992.god., ERN 0180-3739-0180-3741

T-144 Izvještaj Komande Lpbr Bratunac Lpbr o brojnom stanju Vojne policije od 24.02.1993.god., ERN 0132-2079-0132-2082

T-145 Dopis Ratnog predsjedništva opštine Bratunac u Srebrenici od 11.07.1994.god., ERN 0183-8914-0183-8917

T-146 Zapisnik SDS-a Bratunac 1991., 1992., 1993., 1994., 1995.god., ERN 0219-2549-0219-2640

T-147 Zapisnik Skupštine Srpske opštine Bratunac, 1991.-1998.god., ERN 0083-5909-0083-5936

T-148 Dokumentacija o smrti lica ubijenih u fiskulturnoj sali:

1. AHMETOVIĆ, (Edhem) Enes
2. AHMETOVIĆ, Kiram
3. AHMIĆ (Ibrahim) Izet
4. ALIĆ (Salih) Ramiz
5. ARIFOVIĆ (Husein) Redžo
6. AVDIĆ (Selman) Abid
7. AVDIĆ (Ismet) Nusret

8. AVDIĆ (Salih) Senad
9. BAJRAMOVIĆ (Šemso) Dževad
10. BAJRAMOVIĆ (Šemso) Senahid
11. BEGIĆ (Šacir) Mirsad
12. ČOMIĆ (Šemso) Hajrudin
13. DELIĆ (Ramo) Mehmedalija
14. DELIĆ (Mehmedalija) Nedžad
15. DELIĆ (Mehmedalija) Samir
16. DŽAFIĆ (Lutvo) Hajrudin
17. GUSIĆ (Mujo) Zekir
18. HADŽIBULIĆ (Huso) Husnija
19. HALILOVIĆ (Zahid) Osman
20. HASANOVIĆ (Jusuf) Mustafa
21. HODŽIĆ (Salčin) Džemo
22. HOTIĆ (Hariz) Saudin
23. HUSEINOVIĆ (Huso) Ahmet
24. HUSIĆ (Muhamed) Dževad
25. HUSIĆ (Nazif) Ismet
26. HUSIĆ (Muhamed) Mensur
27. HUSIĆ (Nazif) Nedžib
28. IBIŠEVIĆ (Redžo) Selmo
29. IBRAHIMOVIĆ (Ahmo) Hasan
30. KADRIĆ (Meho) Ramo
31. KARAMUJIĆ Ishak
32. KARIĆ (Nurija) Ćamil
33. KARIĆ (Lutvo) Dževad
34. KARIĆ (Suljo) Ramo
35. KARIĆ (Nurija) Safet
36. MEHMEDOVIĆ (Kasim) Sakib
37. MEMIŠEVIĆ (Šaban) Mirsad
38. MEMIŠEVIĆ (Alija) Šaban
39. MEŠIĆ (Bajro) Ibrahim
40. MUHIĆ (Šećo) Omer
41. MUJKANOVIĆ (Miralim) Mustafa
42. MURATOVIĆ (Hašim) Hariz
43. MUSTAFIĆ (Omer) Hamed
44. NUHANOVIĆ (Mustafa) Jakub
45. NUKIĆ (Hasib) Mujo

46. OSMANOVIĆ (Hamid) Hajrudin
47. RAMIĆ (Meho) Abdurahman
48. RAMIĆ (Osman) Ćamil
49. RAŠKAJ (Musa) Fejzulah
50. SALIHOVIĆ (Osman) Mehmedalija
51. SALKIĆ (Hamed) Ahmet
52. SALKIĆ (Meho) Osman
53. SALKIĆ (Šaban) Salih
54. SULEJMANOVIĆ (Musa) Redžo
55. SULJIĆ (Sulejman) Senahid
56. ZUKIĆ (Mujo) Hedim
57. ZUKIĆ (Alija) Elvir

T-149 Sudsko-medicinsko vještačenje, nalaz i mišljenje Dr Vedo Tuco, specijalista sudske medicine, sa pripadajućim dokumentima, uložen u sudski spis kao dokaz Tužilaštva BiH T-149.

T-150 Odluka o smjeni Rodoljuba Đukanovića, haški broj 06852783, zajedno sa prevodom na bosanski jezik, uložen u spis kao dokaz Tužilaštva T-150

T-151 Zapisnik o utvrđivanju identitea za lice Suljić Senahida, zajedno sa DNK reportom, Ekpertni tim Tuzla, broj protokola: 335/07, uože u spis kao dokaz Tužilaštva T-151

T-152 Zapisnik o utvrđivanju identitea za lice Halilović Osmana, zajedno sa DNK reportom, Ekpertni tim Tuzla, identifikacijski broj: br.blje-01/123, uložen u spis kao dokaz Tužilaštva T-152

C. SVJEDOCI ODBRANE

1. Rodoljuba Đukanovića, iskaz reproduciran pred vijećem apelacionog odjeljenja
2. Miodrag Josipović ,
3. Stojan Milovanović.
4. Grozda Frančić

D. MATERIJALNI DOKAZI ODBRANE⁶²

- O-1 Zapisnik o saslušanju svjedoka Karić Mirsada, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-04-2-300/08 od 28.03.2008. godine
- O-2 Zapisnik o saslušanju svjedoka Hodžić Kemala, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-04-2-506/08 od 08.05.2008. godine
- O-3 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-2, Tužilaštvo BiH broj: T 20 0 KTRZ 0000749 10 od 30.06.2011. godine
- O-4 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-2, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-04-2-647/07 od 20.06.2007. godine
- O-6 Izjava zaštićenog svjedoka S-18, MUP RBiH, CSB Sarajevo – sektor SDB, Visoko 29.05.1992. godine, uložen kao dokaz odbrane O-6
- O-7 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-12, Državna agencija za istrage i zaštitu, 25.09.2008. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-7
- O-8 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-13, Tužilaštvo BiH od 05.05.2011. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-8
- O-9 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-13, Državna agencija za istrage i zaštitu, 17.10.2008. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-9
- O-11 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-9, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona od 20.12.2004. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-11.
- O-12 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-9, Državna agencija za istrage i zaštitu od 19.04.2011. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-12
- O-13 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-9, Viši sud u Tuzli od 27.06.1995. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-13

---

⁶² Prilikom evidentiranja brojeva dokaza na glavnom pretresu, preskočeni brojevi O-5 i O-10 - Službena zabilješka stručnog saradnika;

O-14 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-8, Tužilaštvo BiH od 05.05.2011. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-14

O-15 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-9, R BiH MUP Okružni Sup Tuzla, Sektor službe državne bezbjednosti od 03.07.1992. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-15

O-16 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-4, R BiH MUP Okružni Sup Tuzla, Sektor službe državne bezbjednosti od 03.07.1992. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-16

O-17 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-4, Državna agencija za istrage i zaštitu od 03.07.2007. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-17

O-18 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-15 pred Kantonalnim tužilaštvom Tuzlanskog kantona, broj Kt.729/94, od dana 08.07.2005. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-18

O-19 Izjava za etničko čišćenje i ratne zločine nad Bošnjacima sa područja opštine Bratunac u periodu od 10.05. – 15.05.1992. godine, svjedoka S-15, pred Državnom komisijom za prikupljanje o izvršenim ratnim zločinima i etničkom čišćenju, oktobar 1997. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-19

O-20 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-10 pred Državnom agencijom za istrage i zaštitu, broj 17-04/2-04-2-1023/08, od dana 15.10.2008. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-20

O-21 Uvjerenje, MUP RS, CJB BIJELJINA, PS BRATUNAC, broj: 10-6/04-110-12/13 od 15.11.2013. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-21

O-22 Rješenje o razrješenje dužnosti Stanice miliceije Bratunac, Skupština opština bratunac broj: 01-023-166 od 09.04.1986 uložen u spis kao dokaz odbrane O-22

O-23 Uvjerenje o članstvu u SDS, broj: 01-011/13 od 06.11.2013. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-23

O-24 Ovjerena fotokopija – pregled važnijih odluka, Srpska republika, opština Bratunac, Krizni štab, Ratno predsjedništvo, Bratunac 28.08.1992. godine, uložen u spis kao dokaz

odbrane O-24

O-25 Izvod MKU za Salihović Hameda, broj: 02-4-202-732/13 od 05.11.2013. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-25

O-26 Zapisnik sa zбора građana Bratunaca, od 08.09.1991. godine, uložen u spis kao dokaz odbrane O-26

E. UTVRĐENE ČINJENICE

136. Utvrdene činjenice prihvaćene od strane prvostepenog vijeća na osnovu člana 4. *Zakona o ustuparju*⁶³ prihvaćene su i u postupku pred apelacionim vijećem i to:

Činjenica pod rednim brojem 1. - **Paragraf 310** – "...Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu opštine Bratunac bilo je 21.535 (64%) Muslimana, 11.475 (34%) Srba, 40 Hrvata, 223 Jugoslovena i 346 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti..."⁶⁴

Činjenica pod rednim brojem 4- **Paragraf 36** U proljeće 1991. i SDS je, u saradnji s jugoslovenskim vlastima, počeo da naoružava i mobilize srpsko stanovništvo u mnogim opštinama širom Bosne i Hercegovine. Oficiri JNA i MUP-a pomagali su članovima SDS-a u nabavci i raspodjeli oružja.

Činjenica pod rednim brojem 5 - **Paragraf 41** "...- ...Srbi su se naoružavali u 28 opština, uključujući i Bratunac⁶⁵...Pored oružja, bosanske Srbe su često obučavali pripadnici JNA i policajaci, a u nekim slučajevima su se i organizovali u paravojne grupe..."

Činjenica pod rednim brojem 6 - **Paragraf 42** "...U svom izvještaju o situaciji u Bosni i Hercegovini u martu 1992., general Milutin Kukanjac, komandant 2. vojne oblasti JNA (koja je obuhvatala Bosnu i Hercegovinu i manje dijelove Hrvatske), rekao je da su "rukovodstvo Srpskog naroda i Srbi u celin (...) spremni za rat, ako se ne prihvati konfederalna Bosna i Hercegovina" i naveo da je SDS već razdijelio 17.298 komada oružja "dobrovoljačkim jedinicama" u 2. vojnoj oblasti. Kukanjac je priznao da su JNA i SDS naoružali 69.198 Srba, uglavnom dobrovoljaca van redova TO-a i JNA. Iz izvještaja takođe proizlazi da su vođe SDS-a "na svim nivoima" pokušavale pribaviti oružje od JNA i od MUP-a Srbije..."⁶⁶

Činjenica pod rednim brojem 7 - **Paragraf 67** "...Dana 24. oktobra 1991. poslanici SDS-a održali su odvojenu sjednicu i osnovali Skupštinu srpskog naroda Bosne i Hercegovine (skupština bosanskih Srba)..."⁶⁷ - Stenografske bilješke konstituirajuće sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, 24. oktobar 1991.); - predložen pod rednim brojem 15 u optužnici

---

⁶³ Zakon o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu Bosne i Hercegovine i korištenje dokaza pribavljenih od strane međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini.

⁶⁴ P954 (popis stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, april 1995.), str. 72-5.

⁶⁵ Deronjić, T. 863; 889-90, 936, 945-6, 964-7, 971-86, 988-91, 1004-11, 1184, 1187-90, 1193-5, 1200-1; P37 (**Zapisniksa sjednice Skupštine SDS-a, Sarajevo, 12. juli 1991.**), str. 93; P52 (**dopis Rajka Dukića upućen Radovanu Karadžiću, 15. decembar 1992.**); P51 (**izvještaj 2. vojne oblasti, mart 1992.**), str. 6; P515 (Gušićeva izjava), str. 3-4; P515.B (Gušićev transkript), 20100; Dubičić, T. 779, 800-1, 804-5; P481 (Dubičićeva izjava), par. 11, 19, 22, 30.

⁶⁶ Treanor, T. 1664-6; Brown, T. 16201, 16204-5; P733 (transkript Selakovog iskaza), str. 12951-2; P733.A (transkript Selakovog iskaza), str. 12959; P51 (Izvještaj 2. vojne oblasti, mart 1992.), str. 4-6.

⁶⁷ Treanor, T. 1445-50, 1455-62; P65, separator 53 (Stenografske bilješke konstituirajuće sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, 24. oktobar 1991.); Đokanović, T. 10544-5, 10550; P934 (Donijin izvještaj), str. 34.

Činjenica pod rednim brojem **10 - Paragraf 86** "...Dana 19. ili 20. decembra 1991. dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovina u vanrednim, okolnostima, Sarajevo, 19. decembar 1991." predočen je na sastanku na kojem su učestvovali visoki predstavnici SDS-a..."

Činjenica pod rednim brojem **11. Paragraf 87** "...Uputstvo počinje sljedećim tačkama:1. Zbog opravdane sumnje da određene snage uporno, temeljito i organizovano djeluju na nasilnom izvođenju Bosne i Hercegovine iz Jugoslavije, a time i srpskog naroda, donosi se ovo uputstvo kojim se razrađuju jedinstveni zadaci, mjere i druge aktivnosti koje će se sprovoditi u okviru nacionalne zajednice srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u cilju sprovođenja plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi, kako u postojećim, tako i u svim uslovima i okolnostima koje mogu nastupiti imajući u vidu razvoj ukupne političke i bezbjednosne situacije.

2. Zadaci, mjere i druge aktivnosti utvrđene u ovom uputstvu preduzimaće se radi povećanja mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda.

3. Zadaci, mjere i druge aktivnosti iz ovog uputstva sprovode se na čitavoj teritoriji SR BiH, odnosno u svim opštinama na čijem području živi srpski narod, i to:

- u cijelosti, u opštinama u kojima srpski narod predstavlja većinu (varijanta "A") i,

- djelimično, u opštinama u kojima srpski narod nije u većini (varijanta "B").

4. Radi obezbjeđenja jedinstvenog i blagovremenog sprovođenja, utvrđivanje zadataka, mjera i drugih aktivnosti vrši se po varijantama "A" i "B", i to u dva stepena...."

Činjenica pod rednim brojem **12. - Paragraf 88** "...Prvi stepen" Varijante A, koja se odnosi na opštine u kojima je srpski narod u većini, obuhvata sljedeća uputstva: Opštinski odbor SDS odmah će formirati krizni štab srpskog naroda u opštini u čiji sastav ulaze: svi članovi sekretarijata opštinskog odbora SDS; nosioci funkcija u opštini – kandidati SDS sledećih organa: predsjednik skupštine opštine ili predsjednik izvršnog odbora opštine; načelnik stanice javne bezbjednosti ili komandir stanice milicije; komandant ili načelnik opštinskog štaba teritorijalne odbrane; sekretar opštinskog štaba narodne odbrane ili drugi rukovodni radnik iz tog sekretarijata koji je kandidat SDS; poslanici u Skupštini srpskog naroda BiH, članovi Glavnog odbora SDS BiH sa područja opštine..."

Činjenica pod rednim brojem **13.- Paragraf 89** "...U Uputstvu je naveden niz drugih mjera koje treba da se preduzmu na opštinskom nivou: Sazvati i proglasiti skupštinu srpskog naroda u opštini... Izvršiti pripremne radnje za formiranje opštinskih državnih organa (izvršnog odbora, organa uprave, suda za prekršaje, stanica javne bezbjednosti, itd.) i pripremiti predloge kadrova za vršenje funkcija i poslova u tim organima. Pripremiti preuzimanje kadrova, objekata i opreme centara službi bezbjednosti i njihovo priključivanje novoformiranom organu za unutrašnje poslove u sjedištu centra... Pojačati organizaciju vršenja fizičkog obezbjeđenja objekata od vitalnog značaja u opštini... Izvršiti procjene potrebnog broja pripadnika aktivnog i rezervnog sastava milicije, jedinica TO, jedinica civilne zaštite i u skladu s tim izvršiti njihovu popunu i preduzeti sve druge potrebne radnje za njihovo aktiviranje u skladu sa razvojem situacije. Naredbu o aktiviranju ovih sastava donosi krizni štab u opštini... Izvršiti pripreme (stvaranje organizacionih i drugih uslova) za... popunu ratnih jedinica po razrezima JNA, kako ljudstvom, tako i materijalnim sredstvima i stokom iz popisa u skladu sa saveznim propisima, na principima pravednosti i čovječnosti srpskog naroda, uključujući služenje ličnim primjerom funkcionera SDS i drugih prvaka i ljudi od ugleda u redovima srpskog naroda; zaštitu materijalnih sredstava od značaja za odbranu i otpor, kao i za život i rad stanovništva..."

Činjenica pod rednim brojem **14. - Paragraf 92** "...Uputstva koja su dio prvog stepena Varijante B, koja se odnosi na opštine u kojoj Srbi ne predstavljaju većinu, suštinski su ista kao i uputstva za Varijantu A, uključujući i članstvo u kriznim štabovima. Jedina značajna razlika u prvom stepenu Varijante B sadržana je u uputstvu za postupak osnivanja državnih organa u opštini, u₇₁ kojem se kaže: "U organima vlasti

obezbijediti proporcionalnu zastupljenost kadrova iz reda drugih naroda i narodnosti koji su izrazili lojalnost prema saveznoj državi Jugoslaviji...”

Činjenica pod rednim brojem **15. - Paragraf 97** “.....Uputstvo je odražavalo politiku SDS-a...primljeno i provedeno, u potpunosti ili djelimično, u nekoliko opština u Bosni i Hercegovini;...”

Činjenica pod rednim brojem **17.- Paragraf 103** “...Dana 9. januara 1992. skupština bosanskih Srba jednoglasno je proglasila “Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine”....”⁶⁸

Činjenica pod rednim brojem **18.- Paragraf 109** “...U povjerljivom dokumentu “organa Republike Srpska Bosna i Hercegovina”, koji prema kontekstu potiče iz januara ili početka februara 1992., upućenom načelniku Generalštaba JNA u Beogradu i komandantima 2. i 4. vojne oblasti (koje su obuhvatale Bosnu i Hercegovinu i manja područja Hrvatske), govori se da je skupština bosanskih Srba odlučila da “institucionalizuje” situaciju u kojoj bi “srpske teritorije” Bosne i Hercegovine ostale u saveznoj Jugoslaviji. U dokumentu se navodi da to treba uraditi mirnim putem, ali dalje u tekstu kaže se da organi republike bosanskih Srba uskoro treba da uspostave punu kontrolu nad tim srpskim teritorijama, pa se tim u vezi traže razne vrste pomoći od JNA. Prvo, “organi” su zatražili da JNA odredi oficire za pomoć opštinskim TO-ima, stanicama javne bezbjednosti i centrima službi bezbjednosti, te da nabavi materijalno-tehnička sredstva, uključujući oružje, municiju, vozila, helikoptere, sredstva veze i uniforme, i to najkasnije do 20. februara 1992. Drugo, “organi” su zatražili podršku JNA u preuzimanju kontrole nad “srpskim teritorijama u BiH koje ostaju u sastavu Jugoslavije...”⁶⁹

Činjenica pod rednim brojem **19.- Paragraf 128** “...Dana 6. aprila 1992. Evropska zajednica je priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine.⁷⁰ Sljedećeg dana skupština bosanskih Srba, kojom je predsjedao Milovan Milanović, proglasila je nezavisnost Srpske Republike Bosne i Hercegovine (dana 12. avgusta 1992. naziv republike promijenjen je u “Republika Srpska...”⁷¹

Činjenica pod rednim brojem **22. - Paragraf 263** “...Krizni štabovi su se iz organa SDS-a pretvorili u republičke organe poslije saopštenja za javnost od 4. aprila 1992., u kojem je SNB naredio njihovo aktiviranje i uputio TO i rezervni sastav policije da budu u pripravnosti...”⁷²

Činjenica pod rednim brojem **27. Paragraf 311** “...Početkom aprila 1992. muslimanski policajci u opštini Bratunac bili su primorani da predaju oružje, a 9. aprila Srbi su osnovali sopstvene policijske snage koje su nosile oznake Republike bosanskih Srba.⁷³ Nakon toga su Srbi iz Bratunca postavili barikade i kontrolne punktove i izveli napade vatrenim oružjem i eksplozivnim sredstvima. U vazduh su dignuta dva kafića, od kojih je jedan vlasnik bio Musliman, a drugi Hrvat.⁷⁴ Dana 16. aprila mobilisan je bratunački TO, a u sljedećih nekoliko dana u opštinu su stigle Arkanove i Šešeljeve paravojne jedinice i jedna jedinica JNA pod komandom kapetana Reljića.⁷⁵ Dok su pripadnici JNA i TO-a

⁶⁸ P65, separator 76 (Stenografske bilješke 5. sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, 9. januar 1992.), str. 10-13, 62; Spisak pitanja s kojima se optuženi saglasio, 31. avgust 2001., par. 63.

⁶⁹ P64.A, separator 308 (povjerljivi dokument organa Srpske Republike BiH Generalštabu JNA i drugima, datum nije naveden).

⁷⁰ P64 (Treanorov izvještaj), par. 229; Treanor, T. 1688, 1828; Presuđene činjenice 40-2.

⁷¹ P65, separator 192 (Zapisnik sa 19. sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, 12. avgust 1992.), str. 3.

⁷² Hanson, T. 9688; P529, separator 73 (Saopštenje za javnost Savjeta za nacionalnu bezbjednost, 4. april 1992.). Prema ovom saopštenju postupilo se sigurno u Srpskoj autonomnoj oblasti Birač. Vidi P529, separator 198 (Odluka Kriznog štaba o proglašenju ratnog stanja na cjelokupnoj Srpskoj autonomnoj oblasti Birač, 29. april 1992.); P56 (naredba Kriznog štaba Bratunac, 1. maj 1992.); P57 (naredba Kriznog štaba Bratunac, 6. maj 1992.).

⁷³ Hasanović, T. 2458-9, 2480; P72 (Hasanovićeva izjava), str. 5; P482 (Bećirevićeva izjava), str. 6; P481 (Dubičićeva izjava), par. 24; Dubičić, T. 779-80.

⁷⁴ P481 (Dubičićeva izjava), par. 24, 26; Dubičić, T. 779-80.

⁷⁵ P72 (Hasanovićeva izjava), str. 4-7; P53 (Odluka Predsjedništva Srpske Republike Bosne i Hercegovine, 15. april 1992.), str. 2; P54 (Naredba Kriznog štaba Bratunac o opštoj mobilizaciji, 16. april 1992.), str. 1; P481 (Dubičićeva izjava), par. 28-9; P482 (Bećirevićeva

počeli da razoružavaju muslimansko stanovništvo u selima po cijeloj opštini, uključujući i sela s većinskim muslimanskim stanovništvom Podčauš i Suha, pripadnici paravojnih snaga šikanirali su lokalno stanovništvo i pljačkali napuštene muslimanske kuće.⁷⁶ Većina muslimanskog rukovodstva otišla je iz opštine Bratunac u Srebrenicu nakon prijetnji koje su im uputili pripadnici tih srpskih paravojnih jedinica. Time je Bratunac pao u srpske ruke...⁷⁷

Činjenica pod rednim brojem **30.Paragraf 314** "...Dana 8. maja 1992., tokom napada Muslimana na pripadnike srpskih paravojnih snaga u Potočarima, ubijen je Goran Zekić, istaknuti član Glavnog odbora SDS-a koji je došao u posjetu iz Srebrenice. Članovi Kriznog štaba Bratunac sastali su se istog dana i isplanirali da sljedeće jutro napadnu muslimansko selo Glogova i silom premjeste stanovništvo u opštinu Kladanj, koja je bila pod kontrolom Muslimana. Dana 9. maja snage JNA i jedinice srpskog TO-a opkolile su Glogovu. Nije bilo oružanog otpora naletu Srba jer je selo razoružano 25. aprila. Otprilike 65 mještana Glogove ubijeno je u tom napadu. Preostali Muslimani odvedeni su u srpski zatvor, a većina objekata u selu je potom spaljena.⁷⁸ Osim toga, 9. maja srpske snage su zapalile kuće u muslimanskim selima Cerovac i Polje u opštini Bratunac.⁷⁹ Sljedećeg dana srpski vojnici su napali muslimanska sela Suha i Mihaljevići, nedaleko od Bratunca. Muški stanovnici sela su zarobljeni i odvedeni u školu "Vuk Karadžić", dok su žene i djeca odvedeni na fudbalski stadion u Bratuncu ..."⁸⁰

Činjenica pod rednim brojem **32.Paragraf 316** "...Oko 5.000 Muslimana koji su silom istjerani iz svojih domova zatočeno je na fudbalskom stadionu u Bratuncu Naoružani Srbi prisilili su Muslimane da predaju svoje dragocjenosti, a potom su žene i djecu odvojili od muškaraca, smjestili ih u autobuse i odvezli iz opštine..."⁸¹

Činjenica pod rednim brojem **33. - Paragraf 318** "...Četiri muslimanska spomenika u opštini Bratunac teško su oštećena ili potpuno razorena u periodu od aprila do juna 1992., između ostalog, džamija u mjestu Bratunac i džamija u Glogovi, koja je uništena eksplozivom u napadu izvedenom 9. maja ..."⁸²

Činjenica pod rednim brojem **40. - Paragraf 799** "...Zatočenici su fizički i psihički zlostavljani u zatočeničkom centru u školu "Vuk Karadžić" u Bratuncu..."

---

izjava), str. 6; P485 (Ibiševićeva izjava), str. 4; P515 (Gušićeva izjava), str. 6; P515.B (transkript Gušićevog iskaza), str. 20114; Deronjić, T. 1023-4, 1032-3, 1037-9, 1045-6.

⁷⁶ Deronjić, T. 1037-8, 1046-50, 1196-7; Hasanović, T. 2373-4; P72 (Hasanovićeva izjava), str. 7-8.

⁷⁷ Dubičić, T. 803-6; P481 (Dubičićeva izjava), par. 28-31; Deronjić, T. 1033-4, 1036, 1202; P485 (Ibiševićeva izjava), str. 5.

⁷⁸ Deronjić, T. 1055, 1065-6, 1071, 1074-80, 1200; P483 (izjava svjedoka 128), str. 5-7; P857 (Tokačin izvještaj).

⁷⁹ P485 (Ibiševićeva izjava), str. 3.

⁸⁰ Hasanović, T. 2374-5; P72 (Hasanovićeva izjava), str. 8; Malešević, T. 16122.

⁸¹ Hasanović, T. 2385-6, 2435; P72 (Hasanovićeva izjava), str. 11; Malešević, T. 16122.

⁸² P732 (Riedlmajerov izvještaj), Dodatak 2.1; P732.C (transkript Riedlmajerovog iskaza), str. 23813; Deronjić, T. 1078, 1080-1.